МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

# СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкомийн, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарчу Советан а, Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 95 (4108). ШИНАРИН, 10 август 1965 шу. Мах 2 кап.

ТIАДОАГIАЧА ШЕРАЧА ХЬУВКЪАМА — ХIАНЗЗЕ А ДИКА ЛАРД ■ МАХУЛЛА ДУКХАГIА IАЛАШДЕ ДОАКЪАР

# ХЬАЙБАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

КПСС ЦК мартовски Пленумо дIахо хьайбай боахам легIаб-алабара боккхий торонаш хьа а йийзай, хIаьта цу гIулакха доакъарий бала IалаьмаIе боиха леархIам болаш болга белгала даьккхад. Из дика хаета а деш, Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш лелалдераша дерттIа торко ю укх шера хьайбашта шортта доакъар Iалашдара. Нагахьа из дешхар дезза кхоачаш ца дой, хала хургда семилетка тIеххьарча шера республика хьайбаш лелалдераша тIаийца социалистически декхараш кхоачашде, хIаьта тIаййнераш IалаьмаIе доккхий декхараш да. Паччахьалкхенга дехка лаьрхIад 25 эзар тони дулх, 68 эзар тони шура, 32 миллион фуаш, 2700 тони тха. Иштта кхы. Уж бехктоихаме декхараш толамца кхоачашдара хIара боахамо кхетамца вIаштIехьбаккха беза болх. Хоиш ма дий, хIана сиха чаккхаха дезаш дукха кхы а гуйран балхаш долга. Дале а хьалха латтача боахамаша цаIаш тIехьеи вожаш хьалхеи ца а доахаш цхьатарра ду уж балхаш.

Республика дуккхача колхозашеи совхозашеи хIанале дикка доакъар кийчдаьд. Хьайбашта доакъар кийчдара дика опыт Iоаьвй «Ермоловский» совхоза коллективо. Цига соахка а шортта доакъар Iалашдир. ВIаьсти яьшача хана вIалла доакъар доацаш дисача республика цхьадолча боахамашта а новкъостал дир цу совхоза коллективо. ЧIоагIа йоаьхьет цига укх шера а шортта доакъар Iалашдара. ХIанз совхозе чуйийна силос йоллаш ба. Массехк шу да цига силос кургашки хьасане йолла. Цу гIулакхо торо хулийт силос йоллшта аттача дикка, къаьхегам кIеззигагIа дIабахийта, доакъарга дIабоза мах лохбе. Цул совгIа, силос ца талхийтара а боккха пайда боаш цунах. ХIанз сухалбаь чуэцаш латт силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш. Планах совхоза декхарийла а 9000 тони силос йолла, баккъа хьайбаш лелалдераша лаьрхIад 12000 тоннал кIезигагIа йоацаш силос кийчъе. ХIанзале кхо эзар тони гарга силос едлай цар. Иштта дика лел совхозе кхьдола доакъар кийчдеш а.

Доакъарий бала вIаштIехьбаккхара дика къахьийтад Грозненски районерча № 1 йолча шурий совхоза коллективо. Агрономашеи зоотехникашеи ерригача коллективоаца цхьана оттаьй дикагIа дола доакъар кийчдара йоза план, хийцай лаьттаи структура.

Соахка хиина кхоачамбоацараш укх шера хургдоацаш вIаштIехьбаькхаб болх Наьсарен районерча «Экажевский» совхозе. Соахка доакъар ца тоъаш хала Iа даьккхар цигарча хьайбаша. Укх шера цу совхоза дукхьал Экажевски отделене лаьрхIад шин шера тоъаргдолаш доакъар Iалашде. Цига планах 380 тони аьла кийчъе езаш яр, хIаьта хIанзале кийчъяьй 520 тони, иштта дика дел гIулакх кхьйолча отделенешка а.

Дукха боахамаш да чах дерттIа пайда эцаш а. Масала Гудермесски районерча боахамаша хIанзале 89 процент чах аргIаш даьд, хIаьта Урус-Мартана районерча боахамаша — 79 процент.

Иштта доакъар кийчдара дика торко ец дола боахамаш кхы а дукха дуаца бии а, баккъа цхьайолча колхозашеи совхозашеи из болх ледара лелабу. Ерригача республике гIолла лаьрхIача хIанз а 27 процент совгIа мара кийчдаьдац гIожа доакъар, хIаьта цу даькъе йол — 30 процент совгIа мара. Из чIоагIа ледарло я. Фуд цул керттера бахьан? Дерригa а болх кхетамца вIаштIехь ца баккхар да. Цхьадолча боахамий кулгалхой дукха сагота бац доакъар кийчдара, из кхуврга, яхаш кхыдола балхаш хьалха а доахаш лел.

Масала, хьажаргья вай шоайла яхье яьнна ши район — Урус-Мартани, Ачхой-Мартани. Цхьан тайпара да цар хьалаш, баккъа хьоахкамаш тайп-тайпара да. Август бутт болалуш Урус-Мартана районе йол кийчъяра план кхоачашъяьй 57 процент, хIаьта Ачхой-Мартана районе 22 процент мара кхоачашъяьяц.

Доакъар кийчдеча дукха кхоачамбоацараш да МалгIабина районерча боахамашка а. Къаьстта во латт цига чах аргIаш дара гIулакх.

Дукха ча доадаьд Грозненски районерча Ленина цIерахча колхозе. Цу тайпара гIулакхаш кхы дIахо ла мегаргдац. ХIаьнзехьа шортта хьайбашта доакъар кийчдар — ца хьайбаш лелалдерашта хьалхашка латта керттера декхар да. Юххьанцара партийни организацеш, колхозий, совхозий, производственни управленей кулгалхой декхарийла ба кхыча балхашца цхьана ца болх, къаьстта теркам тIабахийта, вIаштIехьбаккха. Кхы тIехьадаккха йиш яц доакъар кийчделга. Укх шера шортта доакъар Iалаш ца деш цхьа ферма йита мегаргьяц. Цул совгIа, хьайбашца Iадоакхартдолча моттигашка хьатIаьза, аргIаш а даь дIаоттаде деза доакъар.

Махулла дукхагIа Iалайтье еза йол. Цу хьакъехьа шортта торонаш йолаш я. Укх шера дика тIаьнийнай баьцаш. Бизза пайда эца беза царех.

Республика дукхача колхозашеи совхозашеи дерттIа пайда эц чах. Ялат чуэцначехьа на хьагуд а дийн, хьайбай фермашка тIаоа. Ча дарегIа а дика а доакъар да.

ХIанз къаьстта терко е еза силос йоллара. Сихха чуэца еза силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш. Бизза пайда эца беза уж чуэцаш йолча агрегатех, силос дIайоллача моттигашка уж дIаоэзаш йолча транспортах. ХьажкIаш сихха хьаьхарахи, уж тIаоарахи тийша я силос йоллара темпаш. Боахамий кулгалхой, специалистий декхар да массайолча моттигашка силос хьалха латтача опытах йолларгйолаш гIулакх вIаштIехьдаккхар.

Хоиш ма дий, юххьанца дукха догIаш а деллаш доакъар кийчдара дукха новкъарленаш нийсъенийлга. Цудухьа хIанз къаьстта сухалбе беза доакъар кийчдара. Даим бIарг тIадоаттабе беза колхозашка, совхозашка доакъар кийчдара вIашагIъехкача бригадий балха, уж мел значчуча Iалашъе еза.

ВIалла дицдалийта мегаргдац доакъар кийчдеча къахьегаш барий материальни безам совбаккхара гIулакхаш. Кхетамца лелабе беза ца болх. ШерагIа йоаржае еза хьайбаш лелалдерашта, доакъар кийчдеча болхлошта юкъе социалистически яхь.

Хьайбашта хIанз шортта доакъар Iалашдар — из практически КПСС ЦК решенеш кхоачашъяр да. Партийни, советски, комсомольски организацеш, боахамий, производственни управленей кулгалхой декхарийла ба укх шера хьайбашта шортта доакъар Iалашдара мел эшар вIаштIехьдаккха, из доархIаме гIулакх толамца кхоачашде.

М. С. АСТАХОВНА, Х. Х. АЛБОГАЧИЕВНА, С. ГАПАЕВНА, И. С. ЕРЕМЕЕВНА, И. И. ЧУВАЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГIИШЛОШЪЕР ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

## Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

ГIишлош хьаьлара даькъе доккхий хIамаш нарагIъяларах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни гIишлошъер яха сийлахь цIи луйла:

**Астахов** Михаил Сергеевича — «Грозхимнефтестрой» яхача треста № 7 йолча СМУ каменщикий бригадира.

**Албогачиев** Хьасана Хаважа — «Грозпромстрой» яхача треста № 11 йолча СМУ штукатурий бригадира.

**Гапаев** Сайд-Iалена — «Чечингводстрой» гIишлоний управлене № 1 йолча СМУ бульдозера машиниста.

**Еремеев** Иван Степановича — «Чечингсельстрой» яхача треста № 4 йолча СМУ отделочникий хозрасчетни бригада бригадира.

**Чувпов** Иван Ивановича — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене слесарий-монтажникий бригадира.

**Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.**
**Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара метта Т. ЭСЕНБАЕВА.**

г. Грозный,
1965 шера 6 август.

РЕСПУБЛИКА ГIИШЛОШЪЕЧА ОРГАНИЗАЦЕЙ БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

## Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

Лакха производственни хьокхамаш дахарахи гIишлошъечун Денца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота луйла:

АБИЕВ Бахо Вацаговича — «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене № 4 йолча гаража шофера.

АДУЕВ Мусрапл Абуевича — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене слесара-монтажника.

АКУЕВА Баяи Тураевнайна — «Грозпромстрой» яхача треста № 12 йолча СМУ штукатура.

АЛБОГАЧИЕВ ИбрахIама Исмаlалийна — «Чечингсельстрой» яхача треста № 5 йолча СМУ строймастера.

АФАНАСЬЕВ Николай Яковлевича — «Грозпромстрой» яхача треста № 2 йолча СМУ слесарий-монтажникий бригадира.

БОГАТЫРЕВ Махьмада Абукара — «Грозпромстой» яхача треста № 8 йолча СМУ прораба.

ВИШНЯ Дмитрий Лаврентьевича — «Монтаж-термоизоляция» яхача Грозненски СЦ плотника.

ГОРЛОВ Василий Петровича — «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене № 3 йолча гаража шофера.

ДЖАБРАИЛОВ Хожийна — Шалински аьшнабетонни конструкцей завода бетонщика.

ДУДАЕВА Румайна — «Грозпромстрой» яхача треста № 3 йолча штукатура.

ЕДИСУЛТАНОВ Сайдхьасана — «Грозпромстрой» яхача треста № 3 йолча СМУ бетонщикий бригадира.

ЗИАЕВСКАЯ Зинаида Антоновнайна — № 2 йолча кирпичний завода садчицайна.

КРЮКОВ Борис Александровича — № 7 йолча специализированни треста монтажни управлене автокрана шофера.

КАЦАН Наталья Семеновнайна — Грозненски слюдяной фабрика щипальщицайна.

ЛИМАНСКИЙ Иван Ивановича — «Грознефтехимремонтстрой» яхача треста № 2 йолча РСУ слесарий-монтажникий бригадира.

ЛЕВЫКИН Ким Федоровича — аьшнабетонни конструкцей Грозненски завода плотника-опалубщика.

МИХЕЕВ Емельян Потаповича — «Грозхимнефтестрой» яхача треста № 7 йолча СМУ газосварщика.

НОВИЧКОВА Наталья Алексеевнайна — Грозненски слюдяной фабрика щипальщицайна.

ОСКАНОВ Баьтэрбика Бахьаудина — «Грозпромстрой» яхача треста № 11 йолча СМУ плотника.

ПОНОМОРЕНКО Сергей Федоровича — «Чечингводстрой» гIишлой управлене № 3 йолча СМУ скреперистий бригадира.

ПОЛИКАРПОВ Константин Алексеевича — «Чечингсельстрой» яхача треста № 2 йолча СМУ каменщика.

ПОЖИДАЕВ Александр Георгиевича — Грознефтехимремонтстрой» яхача треста № 1 йолча СМУ воккхагIа йолча прораба.

ПЕРЕЛОВИЧ Георгий Елизаровича — «Грозхимнефтестрой» яхача треста № 6 йолча СМУ плотника.

ПАШКОВ Анатолий Алексеевича — «Кавсантехмонтаж» яхача треста дIа-юха лелача механизированни колонна слесара-сантехника.

РОДИНА Надежда Сергеевна — «Грозхимнефтестрой» яхача треста № 9 йолча СМУ штукатура-маляра.

ТИМОЩЕНКО Прасковья Антоновнайна — № 1 йолча кирпичний завода ремпай транспортировщица.

ТКАЧЕВ Владимир Николаевича — «Южмонтажавтоматика» яхача треста специализированни СМУ газосварщика.

ФИЛИПЕНКО Виктор Ивановича — «Грозпромстрой» яхача треста гIишлой лаборатора токара.

ХАРЧЕНКО Михаил Георгиевича — «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене № 1 йолча гаража шофера.

ХАДЖИЕВ Шамсудина — «Грозпромстрой» яхача треста № 4 йолча СМУ каменщикий бригадира.

**Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.**
**Секретара метта — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума член Т. ЭСЕНБАЕВА**

г. Грозный,
1965 шера 6 август.

Дийнахьара норма 150—180 процент — иштта да Экажкъонгий - Юртарча отделене трактористий Сапралиев Махьмаден Албогачиев Хьусейнен балха хьокхамаш. 200 гектара тIара ча хьагулдаьд механизатораша.

Сурта тIа: Сапралиев Махьмади (аьрдехьа) Албогачиев Хьусейни.

**И. КОБИАШВИЛИ, сурт.**

# СУХАЛБЕ ЛАЬТТА АХАРА

Ка бола ялаташ чуэцара тIеххьа ча хьа а гулдеш лаьтта оахилга вIаштIехьдаккха декхарийла бар «Алханчуртский» совхоза кулгалхой. Цхьабакъда, беррига теркам ялаташ сихха чуйийна дахара тIабахийтарах шоллагIа дола лоархIаме гIулакх — хаьнахьа ча вIашкатохилгеи тIаккха вIалла ца гоадеш лаьтта аха доладелтеи цкъарчоа дицделар кулгалхоша. Из бахьан долаш йиш хиначул дукха тIехьагIа доладир боахаме лаьтта аха.

ХIаьнчул тIехьагIа аргIаш де деза да совхоза 800—900 гектар ча. ХIаьта дезаш долчох ах а аьхадац лаьтта.

9-ча июле 1607 гектара тIара ка бола ялаташ чуйийла а яьнна шоллагIча отделене кхашка яхар совхоза комбайнаш. Бакъда, ялаташ чуйица хиина кхаш аха-м 16-ча июле мара белабаланзар отделене. ВорхI ди юкъеденнад 3-ча отделене ялаташ чуэцаран лаьтта ахаран. ХIаьта цул хьалхагIа дукха дениш а доадаьд зехьа.

Цудухьа хIанзалца аьха даьннадац укхаза 800 гектар совгIа лаьтта мара. Белгалдаккха деза лаьтта оахалга хIанз а доаггIача бесса вIаштIехьдаккхаиза хилар.

Ерригаш дIалаьрхIача барайтта трактор я отделене, царех лаьтта аха йиш яраш бархI а йолаш. Дийнахьи-буси шин сменах болх байташ хилча 70 — 80 гектар лаьтта аха йиш я бархI тракторица.

Отделене управляюще Шадиев ИбрахIамеи кхычари, шин сменах болх бу ерригача тракторашa яхе а кхыметтел цхьан сменах а дерттIа болх бац укхаза машинаша. Кхашка хьожача тха рейдови бригадана гучадаьлар «ДТ-54» яха ши трактор болх ца беш кхай йистошка а аьха латташ хилар. Льянов Батарбийка трактор яр царех цаI. Бокйи да малав ха магаизар тхоа.

БархIенна меттал цхьъ мара болх беш трактор яцар отделене кхашка. ХIаьта цхьа «С-100» отделене кхаехай, яхаш латташ яр, дукхьал подшипникаш эшаш хиларах.

— Твалъ латте а тIаховве тракторист-м вай цу тIа—аьле жоп ду ноп. Шадиева.

Трактористаша лаьтта иштта оах хьежар тхо. Тхона гучадаьлар 25—27 сантиметр аха делача кIоргагIа дале а 23 сантиметр мара из ца оахалга, цул совгIа де йиш яр дац оахам дерттIа тоадара а. Шаьрдац из, йохаяк галаш, зарбалаш юс оахама тIа, иштта йовкъаш а ют цхьацдамахьа. Лаьтта оахача агрегаташта, тIехьа тасса цкьацца макха мара, катокаш е кхыйола инвентараш ца хиларах да из. Цул совгIа лаьттан чIор теда уреаши предплужникаши ахканар нохарех.

Къахьегама овсарле лакхъяра новкъа да «Алханчуртский» совхоза цхьанна отделене кхай станаш ца хилар, трактористашта бIайха кхача ца кийчбар. Из бахьан долаш 5—8 километр гаьна машинашца хьакхулеи юха цIаккхулеи безаш ба уж. Цудухьа Iуйранней сайрийней дукха ха зехьа йов цар.

КхоалагIча отделеневчул а вогIа да лаьтта оахалга «Алханчуртский» совхоза цхьоалагIчеи шоллагIчеи отделенешка.

1600 гектарах 740—760 гектар лаьтта мара аьхадац хIанз а шоллагIча отделене. Дийнахьа лаьтта оахаш ши трактор мара ца хиларах да из. Кхы а вогIа латт гIулакх цхьоалагIча отделене. 200 гектар а хургьяц укхаза аьхача лаьттах. Из болх беш кхоккха—йиъ-йиъ трактор мара ца хилар бихьан долаш да из.

«Алханчуртский» совхоза кулгалхой хIанзачул тIехьагIа йисача доалнача ханa 2200—2300 гектар лаьтта аха дезаш ба. Из декхар тешаме чакхдаккхара кийса пайда эца беза ерригача техниках.

3125 гектара тIара ча хьагулде а цунах аргIаш де а дезар «Ингушский» совхозе. 3800 гектара тIара мара хьагулдаьлац ча, хIаьта аргIаш даьр 2800 гектара тIара ча мара дац. Цох гуш да из гIулакх ледара лелалга. Цуига хьежжа кIезига аьхад совхозе лаьтта. 2600 гектар мара даьдац оахам. Шин сменах болх ца беага, ерригача тракторех бизза пайда ца эцалга да из.

Лаьтта оахаргдола ялх трактор а Балоев Къайсас кулгалдеча № 6 йолча бригаде. Бакъда, оахам деш яц укхаза йиъ трактор мара. Царех шиине мара бац шин сменах болх, вож ши трактор силос IотаIаеш хул дийнахьа. Лоацца аьлча геттара кIезига тракторш хул бригаде оахам деш. Из бахьан долаш хIанзалца аьхар дац 520 гектар лаьтта мара.

Дукхьал цхьа трактор мара яцар оахам деш цхоалагIча отделене ноп. Белхароева кулгалдеча. шолагIча бригаде. Бригаде латташ яр «ДТ-54». Ши трактор дIа а оттаь шолшта йол я вахавар Мержоев Мовлатгирии Фаргиев Эдалгирии.

Дезаш долчох ах а аьхадац лаьтта Цечоев Юнуса кулгалдеча бригаде. 5-чеи—6-чеи августе ши трактор мара яцар укхаза оахам деш.

Цул совгIа белгалдаккха деза совхоза хIара бригаде кхоккха—йиъ-йиъ трактористи ца тоъаш хилар а. Цо новкъарле ю балха. Сихха кхоачамбоацараш дIа а даьха йисача ханах бизза пайда энаргболча тайпара болх вIаштIехьбаккха декхарийла ба совхоза кулгалхой.

**«Сердало» газета рейдови бригада членаш: А. ЦУРОВ, «Алханчуртский» совхоза партийно - пачхалькхан тIаьхьожама новкъостала йолча группа председатель, У. ЦОКИЕВ, «Ингушский» совхоза шофер, А. ХАРСИЕВ, «Ленина Байракх» яхача газета болхло, Ам. ПЛИЕВ, «Сердало» газета корр.**

# ДИЙНАХЬА А БУС А

Пачхьалкхенга ялат дохкара план тIеххьоачашъяьй Наьсарен районо. Заданел совгIа дIачуденнад эзараш центнер ялат. ДIахо а планал совгIа дохкаш да из. БаргIалгIо йолаш къахьегарах, лаьтта лелалдара культура легIаярах, кхашка къахьегараша дикагIйола агротехника караерзаярах даьхад уж толамаш.

КaрагIтаьинaчох кхоачамбеш бац наьсархой. Ха дIа а ца йохийташ хургболча хьувкъама лард йоллаш боахк уж хIанз. Деи буси соцаш дац района кхашка болх беча машинай таташ. Дийнахьа ча хьагул а деш аргIаш ду, хIаьта саррахьа ерригача совхозашка аха делалу лаьтташ. «Октябра 40 шу» яхача, «Назрановский», «Экажевский» совхозий цхьайолча бригадашка болх иштта лел хьажа лаьрхIар тха рейдови бригада. Фу пайра тхона кхашка. «Назрановский» совхоза тракторни бригада кхай тIарча стане дIаккхьчар тхо. 1500 гектар ялат дIалув лаьтта да бригада. А. Газгиреева кулгалдеча бригаде 3 гусеничи трактор я, хIаьта ерригаш лаьтта оахам а я уж. ТIаккха иштта ду оахам? Во ду ала йиш яц из. Оасар дIадаьккхад, Укхаза гектара тIа цхи центнер лоархIам болаш суперфосфат тессай. Шекара свекла дIаера кийчду из лаьтта. 30 сантиметр кIоарга оах. Оахам дика а деш нормаш кхоачашъеи къахьег механизатораша Авсаманов Махьмада, Султыгов Беслана, Халухаев Мугас, Майсигов Идриса. Цхьанна хана а бригаданара дIакъастаи ваI къаьнагIчарех вола механизатор Шахмурзиев Юнас. ХIара дениш оахам де арайоала тракторaш техническа болх булургболаш йий хьож из. Гусеничи трактораш кIезига яле а хIанзале 500 гектар лаьтта аьхад укхаза, хIаьта дIахо беш а ба из болх.

Шоай доалахоеи тIехьа ца бусаш къахьегаш ба «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхоалагIча отделене № 5 йолча бригада механизатораш. Аха дIаболале мара ца дезаш кийчдаь дукха кхаш да укхаза, хIаьта болх беш 2 трактор мара яц. 200 гектар да ерригa аьха лаьтта. Ши трактор кIезига я. Шиб ханна аьха наб беррига механизатораш.

— Групповм методах оахам дар геттара пайдане да, цхьа-дале, меххник керте латташ йола дIа-юха лела механически мастерской массаза а тракторни бригаде хул, шоллагIа а еха оатхал цу сахьате кхай тIа тоаю, — йоах совхоза директора ноп. Цечоева. — Совхоза ерригa гусеничи трактораш болх беш йолча А. Оздоева кулгалдеча шоллагIча отделене дахар тхо. Оахама йоккха пайда кийчъяьй укхаза. Кха сийрдалоаккхаш цхьаннена тIехьа шоларгIъяр йолаш лел оахам деш йола цхьайтта агрегат. Бийсана 2 сахьат даьнна ха я, хIаьта а дегIаьхке мара лохлуш яц балха темпаш. Оахама ца халдаш тIаьхьожам доаттабу совхоза дирекие. Кхай тIа хул партийни организаце викал, отделене управляющи. Иштта хIанз укхаза деш да ялат цIендара, из пачхьалкхенна дIачудалара, фермашка гIожа доакъар дIатIадахьара, кхыдола юрта боахама балхаш.

## Бийсана яь рейд

Йоале тамаш я лаьь. Цу шин трактора тIа болх беш ба вежарий ХучиевгIар Зелимхани Исраили. 4,7 гектар лаьтта аха дезаш я бийсана беча балха норма, хIаьта оахам хила дезача тайпара кIоарга а деш нормаш кхоачаш а ю вежараша. Из иштта дале а кхоачамбоацараш а да укхаза. Предплужникаш яхкац мохараштa хьалхашка. Макхаш дахац оахама тIеххьа. Цо хила дезача бесса дика хилийтац оахам. Цу предплужникий макхайи терко йича баккъахьа хургдар-кх отделене управляющи волча ноп. Арчакова. ВIашагIъехкаш оахам ду агрегаташ.

Кхача тайпара сурт дайра тхона «Экажевский» совхозе. Еррига гусеничи трактораш цхьан моттиге хьаргул а яь болх байт совхоза директора ноп. Цечоева. Групповм методах ту оахам, шоайла цхье бaьнаиб беррига механизатораш.

Оахам деча хьалхле делаю механизатораша Кациев Висангире, Албогачиев Хьусена, Костоев Ахьмада, кхычар. Бийсана беча балха нормаш 120—130 процент кхоачашъю цар.

Боккхача пайдане да бийсана деча оахама тIаьхьожам доаттабара «Экажевский» совхозе дIадоладаь гIулакх. ХIара дениа толамаш совдоахаш къахьег «Экажевский» совхоза къахьегамхоша.

Иштта дика балхаш дой а лаьттаи оахмага сихде делаш я района совхозаш. Нагахьа санна хьалха дIалучача хана а бийсана беча балха хIанз мо тIаьхьожам доаттдаь балаpе аьхача лаьтта дикал кхы а лакхагIа хургьяр.

Сухалбе беад лаьтта ахара.

**«Сердало» газета рейдови бригада: М. МУЦОЛЬГОВ Наьсарен производственни управлене керттера инженер, М. ГАГИЕВ, производственни управлене керттара агроном, М. АЛБОГАЧИЕВ, «Сердало» газета спецкорр.**

# ВОРХI ШЕРА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

## Москва

Город Москва къахьегамхоша, семилетка ханал хьалха кхоачашъяр дукха шерра яхь а йоаржаь, 1965 шера августе ворхI шера план кхоачашйир промышленни производства боарамах. Контрольни цифрашка лаьрхIа хиннача 37 процентана метта 43 процент дукхагIа арахийнай валовой продукци. СовнагIа арахийцача продукцех 90 процент гарга яр къаьхегама овсарле лакхъяра чотах я. Алхха московски городской экономически района предприятенаш ворхI миллиард сом совгIа пайда-баьб.

Дукха а дукхагIа арахецаш я машиностроении металлообработкаеи йола автоматически ахавтоматически линеш, геттара нийса болх бу станокаш, приборий автоматически средствий, автомобилаш, электродвигателий, бытовой холодильникаш, барекъаш дутта машинаш, телевизораш, кхыйола продукци.

Города промышленни предприятенийка боккха болх чакхбаьккхаб производство технически керда кийчъяра, прогрессивни технологически процессаш юкъейоалаяра, керда, кхы а дикагIа дола машинийи механизмаш тайпаш хьадара. Комплексно механикаш яьй 56 предприятена, 800 цехаи участкаеи, болх бо йолаьлийтай 2800 автоматически ахавтоматически поточно-механизированни линеш.

Технически прогресс чакх а йоахаш, Iилма-техкама институташа, конструкторски организацеша, предприятей коллективаша кийч а яь, производствана юкъейихьай 19 эзар керда изделеш. Царна юкъе — тIехйойса болх бу станокаш, компрессораш, «ЗИЛ-130» яха грузовойи «Москвич-408» яха легковойи автомобилаш, химически хьоасашта переработка яра эша машинаш, синтетически материалех яь пленкаш, культурно-бытовойи боахамеи гIулакхашта эша предметаш. ДикагIеи балха тешамегIеи йолаш арахийцай йиъ эзар совгIа машин, прибор, цаха дукхагIа хьаштдола товараш.

## Ленинград

Город Ленинградеи Ленинградски областеи промышленноста къахьегамхоша ханал хьалха, пах шераш ворхI беттаи, кхоачашъяьй валовой продукци арахецара беррига боарама йола ворхI шера план. ВорхI шера плана контрольни цыфрашка лаьрхIача 44 процента метта 59 процент дукхагIа арахец промышленни продукци. Сиххача темпашца легIаьхай машиностроении металлообработкеи, химически промышленность. Промышленноста цу доакъоша арахеца продукци 1,9-за дукхагIа хиннай.

Предприятешка Iилма-техкама институташеи конструкторски организацешеи хьадага а лаьна, кийчъяьй машиний, оборудоване, приборий, материалий кердача тайпай 5.700 образец. Хьае йолаьй йоккхий хинеи Iанарцей болх бу турбинаш, генератораш, «К-700» яха низ бола трактораш, деза мукхьаш кIухьа тайкераш, металл теда шоай тайпара станокаш, химически, полиграфически, текстильни, трикотажни промышленноста эша машинаши оборудованиш, синтетически материалаш, телевизорийи кхыча хIамайи керда маркаш а халкъа эша товараш а. 800 эзар киловатт низ болча Iанарца кхестаеча турбина опытни образец кийчъяьй.

Промышленносте боккха болх чакхбаьккхай технически боарам лакхбеш, хьалха латта технологи юкъейоалаеш, производствона механизации автоматизации еш. Комплексни механизаци яьй 389 цехан предприятенеи, 1200 совгIча участкана, болх бе йолаьлийтай 1500 совгIа поточно-конвейерни лини. Къахьегама овсарле 44 процент лакхъеннай Ленинградеи Ленинградски областеи промышленносте. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах 80 процент совгIа дукхагIа арахийцай продукци.

Семилеткан дIадахача шерашка производствагIа дIадоадар планал совгIа кIезиггара чотах дикка ахча кхоладь, накопленеш совъяьхай Ленинградеи Ленинградски областеи промышленносте.

## Ялат дIаде кийчлуш ба

Грозненски района «Старо-юртовский» яхача совхоза чуйийна лаьтташ оахаш ба. 495 гектар гурахьа ялат дIаден 415 гектар эйба лаьрхIаш лаьтта аьхад совхоза механизатораша. Лаьтта оахача дика къахьег механизатораша Х. Э. Тарханова, Э. Шатаева, Ш. Саидова.

ХIара дениа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

**Б. КЕЛОЕВ.**

ПАРТИЙНИ ВАХАР

# ЗАНЯТЕШ вахарца ювзаш

Грозненски мехкадаьтта чахкдоккхуча заводан парторганизацис бехктокхаме пропагандиста болх тIаьхьллар сина — коммунистически къхьегаман группина ешнай сога леле. аьнна. Цу группашца 17 сар иар. Специальностанна диллача тайп-тайнара говзалаш йола вах бар уж, дукхахIа барам 5—9 классаш яьдна слесараш, токараш, газосварщикаш, плотникаш, токараш, тайп-тайнара балхаш дераш а болаш. 20 шерагара 55 шерага кхаччалца хенаш болаш бар уж. Къаммий хьакъехьа а чIоагIа эрга бар уж: эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, украинаш.

Дешара цу беррига тIа а болаш доладелар. Хьалхарчарех цхьа тема «Дунен социалистически система — хIинзарча хенара хоадамбеш йола фактор» яхаш яр. Из занятш чакхьдикха езар ладугIарашна цу тема дух тIа барболчем цуннэ раьза хургболчех тайнара. Цу гIуллакхна йоаккхо йир тха методически совето а. Цу тема хьакъехьарча занятей план елар пропагандисташта, царца семинар а йир. Тема хьакъехьара план сейга кхьчача со воллавелар материал гулъа а конспект оттае а, керттердар ше къаьстта белгал а деш.

Иштта юкхьаццарча темах чIоагIа лиэа йийзар боахам деладбара дунен социалистически система принципаш.

ЙоагI-йоагIача аргIаIа къесталора оаха: мел а малагIа а мехкаш да дунен социалистически системана юкъердараш, боахам деладбара социалистически система лоархIамегIа бола аьттув, цул тIеда дунен халкъашта юкъера къахьегам бийкъа дIа-са ийсбара керда социалистически тайпа хьалхина вIашгIехьдалар. дунен халкъашта юкъера къахьегам бийкъа дIа-са ийсбаво де лерхIа гIулакх.

Беседаш йолаш ладугIарашка хетта а хетташ, Iоваль чакхьяьнна материал юха хьалха а йоахаш, дикагIа дIакхетайтар аз из.

Цу темах кхетабир оаха вIашк экономически новкъостал дара совета чулоацам, цул декхараш, малагIа мехкаш да цуна юкъердараш. Беседа йистеяоакхкаш аз йийцар коммунизмага бода вай новк дегIабара хьакъехьара дукха а цифраш. Царех яр, масала, продукце лоархIамегIа дола тайпаш дукхагIа арахецаш хилара диллача СССР-я США-я юкъера юкъ чехка кIезигъдуш йоагIаш хилара хьакъехьарьдараш. Цхьайола продукци арахецара хьакъехьа моцагIе а вай мехке США тIехьайнтарах дараш а дийцар оаха.

Беседа еча хана керттера дешаш хьалхадоахар аз, уж ладугIарашка дIаладе торо а хулийташ. Кхетонза дола дешаш тIехьарча 10—15 минута цхьаьна дувцаш къестадора оаха. ХIара беседе из ха юхелтар аз. Беседа йистейоаллаш ладугIарашта дIаязхора темах лаьца дола, тIайоагIача занятe юха а хьалха доаха дешаш, дIахора тема малагIа я дIахойтар.

«Производства технологена хьалха лаьтта декхарий» яхача темах дукха дешаш даьнзар: № 24 йолча установкерча производства технологена керда методаш юкъехьар, диэтиленгликолана бенаш цIенду установка хьалъяри йоладлийтари (серни кислотацарчул дикагIа цIенду толамагIа йола технологически процесс а яз).

ЛадугIарий уйла чIоагIа тIайоаш хилар нефтемаслозаводан омытах № 4 йолча установке юкъейихьа хозрасчетни график. ЛадугIараш тийшар хозрасчетни графика № 4 йолча установке хиича бакъахьа хилара совгIа, установка къаьсткъаьстача участкашкен блокашкен юкъеяхьанза ярг ца хилара а.

Хозрасчетни график толамагIа хилар да оператора вахтагIарча хьайтдолча хана продукт хьакъоастаира процент, Iи, хий, электроэнерги мел йоза къоастаде. цигга графикага хьежжа, мел яча совгIа дIадоза е кходу къоастаде йиш йолаш хилар.

Хозрасчетни графика хьакъехьа, цхьаккхе а юкъера ца къоастабеш, хIаранена примерийи елар къоастае, аьнна. Цу гIулакха чIоагIа раьза хилар ладугIараш, цунна шоай сов ха «йоае» йийзаяле а, хIаьта из сона чIоагIа хоза а хийтар. Занятш чакхьяьннача тIехьагIа хIаранена цIагIа кхоачашъе задани елар.

«Вай цехе, участке, бригада производство толамагIа вIашгIехьъякхара наькъаш» яхача темах занятш йолаш геттара дукха масалаш яхийлар. Цу тема хьакъехьа дукхагIа къамаьлаш даьраш ладугIараш шоаш бар. Из кхетош а да: уж шоаш ма бий цу установкашка, участкашка, бригадашка болх бераш. Цар шоай кулгашка хьал а яь, реконструкцеш а яь, рационализаторски предложенеш юкъе а ихиха ма йий уж.

«Новатора дувцар» яхача темах ладугIарашта дийцар аз промышленносте, юрта боахама, гIирсаш хьалхеча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша малагIа толамаш даьхад. Къаьстта а белгалдаьккхар химически комбинате керда объекташ (синтетически спирта, фенола) болх бе йолаллийтар, ацетонош, шурий, шекар доакха заводаш, соттаьча мебела фабрика, дукха а кхьйола предприятеш хьалъяр. Аз дийцар тхоай заводе малагIа толамаш даьхад, план миштта кхоачашъяьй, къахьегама оасарле мел дегIаспой, продукци хьаьрга додар лохдарах мел фу кходенпад. Къаьстта дийцар тхоай коллективана хьалхашка латта декхараш, тхоаш ремонтникаши малиплара тхоаех тийша геттара дукха хIама долга белгал а деш.

Группе лерг дилла ладийгIар производства новатор волча Николай Яковлевич Ишина къамаьл деш. Из балхах тIехваьнна дика кхеташ, йоккха производственни опыт йолаш хиларах участка ерригача коллективо ший ду цуи. Ше къамаьл деш цо чIоагIа критика йора шийца болх беш волча шой новкъоста Енин Виктора из производстве во дисциплина йолаш хиларах, теппаме болх беш ца хиларах. Цо гучадаьхар дежурни слесарий дукха а кхаачамбоацараш. Шийларча новкъостий Деммюга, Юдина болх хоастабир.

Нов. Ишина аларах коллективо тоавала новкъостал дир Енина: ремонтно-механически участка собрание дийцар нов. Енина леладу харцахьара гIулакхаш, цунца шийца къаьстта къамаьлаш дир. ХIаьта цу вах найда а баьлар. Из кастта тоалуча оагIонгахьа хувцавелар. Цунга дIайоар компрессорашта ремонт еш йола звено, хIаьта хIане, пачхьалкхен план кхоачашъяра шой ниа ца кхобеш къа а хьегаш, коллективо шийх бенна теппам бакъбеш а ва нов. Енин.

Цкъа, заккемо сога хьелар Николай Яковлевич Ишин сийлен книжка тIа язварах йола грамота. Из грамота тхоай занятш йолаш аз торжественно нов. Ишинна дIаелча новкъосташа дег тIара доацаш даьхар цунна.

Сона хетаргахьа, тха коллектива членаш кхетамца кхебара балъахьарча методах ваI а из.

Са балха доккха новкъостал дора тха партийни организаце даь ца Iеш, иштта профсоюзни организаце а. Иштта, тха цехкома председатель нов. Паделко, цул заместитель нов. Кузнецов каст-каста бIаргаго йиш яр къаьст-къаьстача новкъоста ш ц а къамаьлаш деш, моллагIча тайпара а балха тIа дисциплина телхавроплам кхоачашъяра доккха зе долга дашка а доашхаш. Профорг волча группацарча Шевелев Юре, лоархIамера балха дакъе — тиша аьшк гулдар вIашгIехьдоалийта — уIаийнал шийна.

Лакхехьа дийцача тайпара занятеш еш дешара шу чакхдаьхачул тIехьагIа итогови занятш йолаш групперча дукхача новкъостана.

**Б. МНАЦАКАНЯН,**
Грозненски мехкадаьтта чахкдоахача завода пропагандист.

# УРДУВ ДАККХАР—САГА СИЙ ДОАДУ ГIУЛАКХ

**Дукха ха йоацаш тха газета тIа арадаьннача «Вай ираз вай воай бе доалл» яхаш долча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен педагогически институте студенткаша яздьча письмос чIоагIа тервдаш тIоазоб республика къахьегамхой. Из письмо хIанз массайолча моттигашка дувцаш да. Цу тIа оттадаь дош дувцаш дукха письмош ух тха редакце. Урдув — зуламе, сага сий доадеш гIулакх долга массане а бакъду, цул совгIа, цар белгалдоаккх, из гIулакх сихагIа вай вахари юкъера дIадаккха дезаш хилар а. Вай тахонарча сийрдача вахара юкъе ла йиш яц тIехьадиса гIулакх. Цу хьакъехьа дола массехк письмо кепа тох оаха тахан.**

**Цхьабакъда, цхьаболча авторашна урдув дIадаккхара шай тейпара доле довзьаш болгалдоах. Цу тайпара да тахан оаха кепа тоха студенте К. Аге яздь письмо. Из письмо вIашдухьаленаш йолаш да. хIаьта а оаха долчча бесса кепа тох из, хIана аьлча тхона бакьахьа хет, галет дешарахьа из Iо а дийша, цунах шоашта хетар яздича.**

**«К. Аге» яхар цу студенте псевдоним я. Ший тайпа цIи из а оттаеш, из псевдоним оттаьр дийхад цо тхога. Оаха кхоачийду цун дезар. Хетиех, автор ше а вац ше яздечох дийна таидаш.**

**Новкъостий! Ладо тхога цу письмох лаьца.**

# Да а да вай ираз воай кара

Оаха, Наьсарен мельзаводе болхлоша, дагара къоабалду Нохч-ГIалгIай педагогически институте студенткаша шоай гуччахьарча письмо тIа гIоттадиь дош — ширача замах юхедиса зуламера а эхь дола а гIулакх — урдув — юкъера дIадаккхара дош. Тхона дика хов урдох доккхий зуламаш дувлийта. Саг йоалаеш-йодаш хьерчадь деккараш дIатекха бала ца могаш, ах-иена бахаш дукха ха йоакх баха хайшача пагийча маха. Наггахьа марa кийелуш дац декхар па хьарчаш саг йоалаяр.

«Вай ираз — вай воай бе доалл» яха студентий письмо тхоай собрание дийцача оаха кхетадир урдув юкъера дIадаккха вайна могаргадар, къаьнара, тIехьайиса оамалаш хьалхоабарашта дехна дезa вай, хIама йохкаш санна, урдох воаш, хIанзарча сийлахьарча советски замах советски мехкарий бохкалга.

— Хургдац оаш яхар! — ала йиш ениий вайта цу урдув дукходеларанашка?

Ала йиш а я, алана а дарглац.

Студентий гуччахьара письмо дувцаш хиннача тIа собрание къамаьл дир тха йоккхагIа болча новкъоста Тамбиева Фарзета. Ше кхельшиий кха йоI цхьаьекха урдув а доашаш нарна нез-незачунта марье ахийтай цо. ХIана массанена а гуш да уж, вIаши беза а белаш, хоза баханш бола лерттIа дезал болга.

— Аз цхьанега а дIакха а доаккхийтаргдац сайх урдув! — аьлар тхона болх беш йолча къоначча йоIо Бачалова Любас. По яхар язаш ба дукха а кхьбола вай мехкарий а.

Студентий гуччахьара письмо дувцаш тха болхло йолча Хаутиева Зоне аьлар:

— Вай грозненски студенткаша гIоттамьр боккхача лоархIамe а хIана гIоттадашна дарглоаца а доша. Из письмо ладеш царна иоцагIа дагадаьккаради юрташнара вай да. Вай декхарийла а да воай беррихача ниваца цар яхар хьаллоца.

Тхона хетаргахьа мехкарий долча тхол совгIа, цу дешах шоашта хетар кепа йоазон тIа ала деза мехкарий дьына-поанеша. Цу хьакъехьа шоашта бакъахьа хетар ала дезаргийла ба юртешка бала, наха сий деш бола боккхий нах, производстве къахьа латтараш, воайой-турпалаш, Советий депутаташ. Урдув шен а дала а йиш хугIеопачa хьала тIа оттабанза баргбац из тIехьадиса, бахье, зуламе гIулакх дукхаледараш. Из ерригача вай общественноста дешар да.

Общественноста шин кхоачаргба урдув доахараш а талараш а хьедамболлаш юхатова, баха моттиг хургбоацача оттабе.

Беррихача тхоай мийсарлонта по-гаду оаха загсе регистраци а йийнара, вIаши безаш бале нара марье ца ухилее.

Урдув дукхалевараша лугшаройте ха ма лелаш, тха дезa новкъостий. Боккъалдар аьлча да а да вай ираз вай воай кара!

**Наьсарен мельзаводе болхлой: М. БУЗУРТАНОВА, Л. ИЗМАЙЛОВА, Б. УМАРОВА, М. БАТЫРОВА, Л. БАЧАЛОВА, Ф. ЕВЛОЕВА.**

## Бакълув шо, мехкарий!

Дег тIара раьза а долаш дийшад оаха «Сердало» газета оагIонаш тIа арадаьнна «Вай ираз вай воай бе доалл» яха Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен пединститута студенткаша яздь письмо. Бакълув шо, мехкарий. Тха юрта а дукха моттигаш ийслу йийхача сагах урдув довхаш. Геттара зуламе а эхь долаш а гIулакх да из.

Тхона довзаш да, урдув дахарах, тхоай боккхагIча йижарашта хиина цатовмаш. Хелла Iайшай цар шоаех урдув луш хьарча декхараш бахьан долаш хало, дукха бохамаш дийнад.

Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен пединститутера мехкарий, оаш сана оаха а тIахьех беррига мехкарий нагий нахи, цар дай-воаной вай лахара юкъера тоиш доацар, вайна новкьарле еш дола тIехьадиса гIулакх дIадаккхара. Урдув доахараца тIагIертта къовсам лоаттабе беза хIаране.

МалгIабика района «Алханчуртский» совхоза кхоалагIча отделене болхлой:

**ХАМХОЕВА Лейла, ХАМАТХАНОВА Хадижат, ХАМХОЕВА Марет, МАТИЕВА Марьям, ДЗАУРОВА Хьанифа.**

**Белгородски область.** Пхи шу даьнад Лебединский руднике бухера дукха аьшк доалла рудай хьалхара яоаш Курски Магнитни аномале горнякаш хьалъийцача хана дениз. ХIанз укхаза хIара шера хьалйоах 6 миллион тонн гаргга маьхера металлургически бедал. Моттиг мераерзаенга дIахьош ба горнякаш. Укхаза хьалъеш я гуччахьа руда доаха рудникаш — Стойлински, Къулба-Лебединский, Михайловске шоллагIа аргIа керда мощносташ мараерзайнча. Даьхенна 20 миллион тонн совгIа руда лургда рудникаша.

**Сурта тIа:** хьалъеш латта Стойлински рудник (60 метраш мелони тIоа хьалйоах низ болча «ЭКГ-4»).

**О. Спиона сурт.**
ТАСС фотохроника.

# А, ВАЙ МАССАНЕ ИРАЗ А ШОАЙ ИРАЗ А ВАЙ ДАЙ БЕ ДОАЛЛ

Урдув — да, наларра аьлча, гаргара саг воаьаш-эцаш мах болга да, из эхь да, кхычул сий дар, курал, саг лархIар санна долча вай къамаш дикача гIулакхашта духьала да, хIаьта, гучох, вайнахьа Iаьдал а хиина цхьанехьара вайна юкъе демад из, хIана а со воалачул кхьвар воалавалар цунна духьала яхаш, из толхаде лоархIа ца вош ма хIаравар, зенией эхь долаши гIулакх ца долга вийна дика хошшехьа а, наха ше вувцар кхераш.

Кхьшеттел из ешаш «цхьабараш» а бац, «Вай ираз вай воай бе доалл» яхача письмо авторашь болча мехкарашта хеттача тайпара, цхьабакъда, вайнаха юкъе шай къамаш Iаьдал хьаллоеттаде деза яхаш ледлеш эхь л, зенией эхь долаши из болга хошшехьа а.

ХIаьта «беррига мехкарий шоай дьшата-нoaнoнга духьала гIайттабар» яхаш из нийь царна юкъера дIайоаккхалургьяц, из дIайоаккхалургьа цу тайпара эхь зенией эхь долаши хиларах боьъеца шоай дег а тайша, дашнен неанешен из вахара юкъера дIаккха аьнна цхьан бартана соцам бойя.

Урдув а доахаш мехкарий марьe ахийтара меттел, йоах педииститута мехкарашa, комсомольски IаьдалагIа ахийта беза уж марье. Дош цу тайпара оттадойя — урдув ханахьа дIадаргдац вайна юкъера, из во гIулакх хиларах дукхагIа бола вах тайшe баллалца «дIадахьа дезареда» из.

Сона хетаргахьа, хIанзее а вIашгIехьдаяха деза массанахьара а вай чIоагIагIа лоархIаш сий деш бола бокхий нах вIашагIехаита а массане а кхоачашбанов баргбоацаш урдуш кхьшола зенпера гIулакхаш вайна юкъера дIадаха аьнна, цар соцам бoлга а.

ТIаккха, белгала, цхьаннe [illegible] аьа леладергдац беррагача наха хьалхашка халъе сий юапаш [illegible] лаьрхIа дIахьайса Iаьдалаши кхьдолa зенера гIулакхаш.

ХIанзарча заманца тарлуш доаш дешаш цу тайпара къоастадерга дIадех гIалгIай а беррагача вайнахьа [illegible] къамен балхалонаша, хIаьта цхьан ма а телла хIама хургдац, наггахь санна дIалхача замах гIулакхашта доадаш барий сий дергдоаш, царех теппам боргболаш воай вIашагIахаль вай хьалхедаьлар аьнна.

Дог-уйла цIена долаш хиза доаш вай халкъ, хIаране декхар да беррига шийралгьна во гIулакхаш дIадаккхарген дIаллача новкъаца вайна юкъедита диша мел дар хIаха дадхарге боза аьттув болашагIеи [illegible] гIен бола ший лахар.

**К. АГИ,**
студент.

# МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА СИЙЛАХЬ-БОККХА ХЬЕХАМ IОМАБУ

## Партийни дешара системерча кердача дешара шерага

Советски Союза Коммунистически парте беш боза Iалаьмате боккха кхоллама болх марксизма-ленинизма чIоагIача ларда тIа латт. Коммунисташта массе оагIорахьара марксистско-ленински образовани лар, цар политически сакхетам даим шорбар — парте никъ, коммунистически общество хьалъяра тIаберзабаь цул никъ толаме чакхбаргхилара бола тешам. Октябрьски (1964 ш.) цул тIехьагIарчен КПСС ЦК Пленумаша, субъективизми волюнтаризми, общество дегIалахара объективни законаш телхаделга хьадда харцахьа а лаьрхIа, марксистско-ленински Iилма дегIаккхулара, вай кадраша ца хIоартен творчески Iемадара хьалашa дарг мел доаца хьалаш хилийтад. Наьха хьакъьалашта деташтен революционни теоре еча воздействе боккхача низах массе оагIорахьара найда а эцаш, парте даим ялияни ю хIара советски сага Iилман мировоззрени вIаштIехьъяккхара, партенен халкъан хьалхашка латта декхараш кIоаргга кхетадергдолча уйланца хьалкхебу беррига къахьегамхой, коммунизм хьалъерех ца доалхаш хилча даргдоаца дика гIулакхаш Iомаду.

Ленински традицеш хьал а лаьца, партийни пропагандей коммунистийн парте боацарийн теоретически дешари парте массаза а дийза а дийзад, дуна а дуно революционни къоасамаш, социалистически, коммунистически общество хьалъяра тайп-тайпарча стадиешка шийна хьалхашка латта хьадда декхараш кхоачашдарца. Цо партийни пропаганда низ болашагIа, тIатаIашагIа хувийт.

Коммунистийн парте боацарийн политически дешар вIаштIехьдаьккхара, Iилман коммунизма теори Iомаелга дукхача цхьа практически балхаца дувзара гIулакха йIаьхий опыт Iоалъй вай парте. Из дола хIанза, шеко йоацаш, тIьал боккхача лоархIаме хилар къахьегамхошта луш бола политически кхетаме образовани шерьяра даькъе. Цу цхьан хайна практико хьахьокх, хьалхагIа хиннача политически дешаран шераш чулоацамох из вIаштIехьдаккхара методашей хIанзарча хьалашка вахаре дIадехараштa хIанз бийза кхоачаме йиш ца хилар.

ЦIенхаштта дика вIаштIехьдаккхалза даргдац партийни дешар общеобразовательни культурни боарам цахаддаш лаккхуш болча коммунисташен парте боацарашен дIадехараш а цар хьашташ а цо диззагIа кхоачашдергдолаш. Теоретически образовани малагIча хьала тIа а хьежаш терконца анализ яр, пропагандистски балха тIа хьалхагIа Iоаль хиннача опытацара дикагIа мел дар юхедитар, марксистско-ленински теорех боала найда дика лакхбара хьадда гIулакхаш чакхдахар — партийни организацей лоархIамера декхар.

Дацхача шерашка историко-партийни, философски проблемаш Iомара еш хиина терко дуккхача партийни организацешка лаьгIъалийтаир, кхоачамболлаш Iомадацар политически экономе теоретически дешаш. Марксистско-ленински теори Iомаеш шоаш беча балха тIа преемственности последовательности чакхъяккха, чIоагIача политически знанеш белгталара цхьа боарам бакхха безам болаш коммунистаи хилча дукхаза а халонаш духьала ийсара царна. Царех керттера ярий — дешара планашка лаьца цхьа никъ ца хилар, дешара шу доладенна долача хана бакъахьа але а ец а занятей тематика хувцар, дукхагIа йолча юкхьанцарча партийни организацешка дешара перспективни планировани ца хилар. ГIулакха зе дара керттердар книжкаца, марксизма-ленинизма классикий произведенешца хIаране ше беш бола болх, дешара идейни боарами цунах боала найдеш, коллективе беча кхетама балха цо ю вцияни кружокашка «дIадабаь» нах юкъеозарах», цар духхалах долча формальни хьокхамаша дукхагIча хана къайлахухьаш долча политически дешара хьала духхалга а хьожаш мах белга сов даьржа хиина хилара а. Дукха моттигаш хиинай парте боаца новкъостий кружокашкеь семинарашкей чуозача хана администрагировани еш.

Политически дешара системе Iомалуш хиина дукха бараш мадарра аьлча цхьан метте латтар, марксизма-ленинизма знанеш кIоарген цахаддаш Iомацар. Цу доллача хIамаша новкъостал дацар теори Iомаярна цар кIоаргга хьашт хилийтара.

Партийни дешар вIашагIдоллача хана теркалде деза цул керттера никъ, керттера декхар — эггара хьалха КПСС членаши членалла кандидаташи а болаш болча советски наьха Iилман мировоззрени вIаштIехьъялийтара чIоагIагIа новкъостал делга, КПСС теори политикей кIоаргга кхетаярца цар дагахьа дукхагIа хьашт хулийтилага хилар.

* * *

Истори чухь эггара хьалха советски халкъо хьалъе йолаь коммунизм хьалъяр — чоалхане, дукха оагIош дола процесс. Вай къоасама керттерча кхаь а достамо — коммунизма материально-техническе база хьаяро; керда общество хьалъеча хана коммунистически общественни отношенеш хилийтаро; марксистско-ленински мировоззрени хIара советски сага тешам а хиина дIаоттаро, дIалхача замах наьха сакхетам чу юхедисача воча гIулакхашца лоаттабеча къовсамо — дIадех йоккхий значени йолаш. МоллагIча хьале а дош нийса къоастаде, дIахо дIахьалхашкахьа ахара наькъош хьалхагIе а бIаргаго дошш хулга. Общество дегIаахара законаш девзаш хилара хьаллоаттабеш болча, коммунизм хьалъяра хьадда дешаш къоасталара Iилман, реалистични наькъе мара IалашдергIац КПСС Программа толаме кхоачашъелга. Коммунисташ теорех кхебар — партийни кулгалдара ленински принципашш партийни вахара боарамаши ларрагIа чакхдоахаргдолча керттера хьалех наI.

Марксизма-ленинизма цIенал лоралр, теорецa творчески никъ лелабар, теоре практикаца дешара чакхдоахача гIулакхаца органически бувзам лоаттабар — партийни пропаганда массазара декхар. Марксизма-ленинизма идейни тIехьале, КПСС-а а дунен коммунистически болхлойн беррагача белама а йIаьхий исторически опыт Iомаелга дIаяхача хана советски халкъо яьха исторически коталонаш йовзийтара ийша Iац; из эш коммунистически общество хьалъяра декхараш толаме кхоачашдара, хIанзарча дунен тIа йолча кердача процессийн явленийн нийса мах бара партена, беррагача коммунистaшта новкъостал дар духьа а: социалистически мехкашца оагIув а болаш, дунен халкъашта юкъерча коммунистически, болхлой, къамий - кортамукъален боламе, дунен арене шин системо къовсам лоаттабеча.

Зуламерча пропаганде даим кердкерда наькъаши средстваши лех Маркса—Энгельса—Ленина сийлахь-боккхача хьехама атакаш яр духьа, цIаьнха а цIаьнха а гIерт марксизма-ленинизма теоренен практикацен ший духьалъяха безам болаш йола харц «идеалаш» вIашагIъетта. Цу гIулакхо хIара коммунист декхарийза ву шой идейни гера даим ирдеш хила. Коммунисташ декхарийла ба массаза шоай интернациональни классови декхарий боарамe хила, моллагIча а идейни моастагIашта духьала хьадда къовсам лоаттабе, антикоммунизма реакционни чулоацам, империализма агрессивни политика даим гучалха, цхьан оагIорахьара ревизионизмаиен оппортунизманен духьала а вокх оагIорахьара догматизманен сектантствaнен духьала а ларрагIа къовсам лоаттабе.

Марксизм-ленинизм — сийлахь-боккха интернациональни хьехам, болхлой класса, ерригача мехкий къахьегамхой боевой байракх. Из хьехам кIоаргга Iомабелга — революционни теоре цIенал бахьан долаш вай парте лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацара, марксизма-ленинизма принципий ларда тIа коммунистически болхлойн партей цхьоагIо чIоагIъяра, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама мугIарашта юкъе барт вIашагIа ца кхетаяш долча дешай чулоацам а уж къоастадергдела наькъаш а нийса кхетадара хилалза даргдоаца хьал.

Бокъонца вIаштIехьдаьккхача, кIоаргга чулоацам болаш долча марксистско-ленински дешаро лерхI коммунистически общество хьалъяра хьадда декхараш кхоачашдеча хана КПСС хIара члени членалла кандидати, вай ерригa кадраш лаккхача коммунистически тешамах, идейни принципиальностах, партийни воинственностах кхее, коммунистий авангардни лоархIам, ерригача халкъа хьинар мамогта лакхде гIерташ уж хилийта.

Коммунисташтен парте боацача активисташтен марксистско-ленински теори, цул керттера доакъош — философи, политически экономи, Iилман коммунизма ардаш ухх гаргарча шерашка кIоаргга, массе оагIорахьара Iомае, Советски Союза Коммунистически парте истори дика ха, революционни теори практике, гIулакхаш чакхдоахача юкъеккхахьа Iомабала торо луш дола ерригa хьалаш хургдолча тайпара вIаштIехьъяьккха хила еза партийни дешара система.

Кердача дешара шерага кийчлуча хана партийни дешара системa массанахьа а шерра дувца доладир из эрганьккха тоаергIола гIулакхаш. Коммунисташа оттадеш дола керттера дешаш — из да партийни дешара перспективни планировани е реальни торо хилийтанза, цунна моттел профессионально-технически дешар хьехилга дIадаккханза, хабарца а доапаш, гIулакхаца теоретически кийчон боарам тайп-тайпара болаш болча наьха дешар дифференцировани наькъаца вIаштIехьдоаккхилга IалашдангIа дар ца хилар. ХIаьта цунна раьза ца хила йиш а яц.

Миллионаш новкъостий ба вай партеца дукхача шерашка политически дешар Iомадарах марксизма-ленинизма лардаш йовзара гIулакх чIоаргIа ларл елла, шоашкара болх дIабахьа навыкаш йолаш. Теоретически знанеш эргаьнха тоалга цана бокъонца дола декхар а доацаш, дего кIоаргга дIадехар да. Цар дешар кхьча тайпара вIаштIехьдаккха, хьадда белгалъь балха формаш уттае гIертаро гIулакха новкъале елга мара кхы бе найда бац. Шоай занятеш Iомаяра проблемаш санна, иштта цар формаш а шоашка харжийта еррига тороне цу наха хьеллар — партийни организацей декхар. Укхаза керттердар — ше образовани эцар, литератураца хIаране ше болх бар. Пунна цхьана вахаро, практико бакъду теоретически, проблемни, методологически семинараш, конференцеш санна йола дешара коллективни методаш найдане хилар.

Цхьабакъда, кIезига бац дукхача бахьанех хIанз а теоретически знанеш чIоагIа лардаш эцанза бола новкъостий. Дукхача коммунисташа цунна дувзадена деш оттаду дукхача шерашта лаьрхIа хургйолеш марксистско-ленински теоре лардий чIоагIа знанеш ларрагIа телара, юкъера политически образовани яккхара декхар кхоачашдергдолеш политически занятей система вIашагIйоаллийза ярг ца хилара хьакъехьа.

Цу тайпара предложенеш хьаллаца йоагIа. Из декхар кхоачашдара новкъостал дергдолча формаех цаI хила тарлу диь шера лаьрхIа дешара план а йолаш йола марксизма-ленинизма лардий школа. Школаш программана юкъедоагIа философе, политически экономе, Iилман коммунизма, КПСС историе, партийни балха дешай лардаш Iомаелга. Коммунисташен парте боацача новкъосташкен йиш хургья марксизма-ленинизма классикий произведенеш тIа, парте решенеш тIеи документаш тIеи, политически литература тIа шоаш болх бе, общественни вахара явленей нийса мах бе а уж вIашагIтоха а Iомабала, политически агитаце навыкаш Iомае.

ХIаьта политически литература тIа шоаш болх бара чIоагIа наьшкаш хIанз а Iомаянза, марксистско-ленински теори кIоаргга Iомаяра кхоачамхилал кийчбаланза болча коммунистий цхьадолча дакъа хьалхарча аргIанара декхар а даиеа дIаотта деза шина шера лаьрхIа дешара план а йолаш йолча политически школаш дешар. Цо лерхIар марксистско-ленински теорех а социализми коммунизми хьалъяра практиках а, Коммунистически партен Советски пачхьалкхен истори керттерча этапех хилалаза баргбоацача боараме знанеш лулга, КПСС чурчен арахьарчен политика дешаш нийса кхетаде Iомаелга, хIаьта иштта дешаш барий хьашташкен цар дIадехарашкен хьежжа конкретни экономика лардаш йовзийтилга а.

Иштта а дукхагIа лерна партийни дешара кхо звено.

Бокъонца закона маххара да коммунистий белгталара даькъа — эггара хьалха вай кулгалду кадраш — дIахо аха, революционни теоре, партийни кулгалдара ленински принципий, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара теорей практикаи ихь а кIоаргагIа знанеш эца гIерташ хилар. Цу тайпара знанеш эцара йоза тороаш дукхача тайпара я. Кулгалдеча активо теоретически дешар хьаллацар, могадар, вIашагIдеккхар — партийни комитетий лоархIамера декхар. Из дукхагIа дииза дарглоацаш да инженерий, агрономий, кхыча специалистий йоккха специальни кийчо йолаш, цхьабакъда, общественни Iилмай дакъе теоретически знанеш эргаьнха тоаенга ешаш бола дукха керда новкъостий ухх тIехьхьарча шерашка кулгалдеча балха тIа баьхкаш хиларах а. Шеко йоацаш да, нарна иштта партийни строительствон къахьегамхошта коммунистически кхетам баларен дешай знанеш тоаш ца хилар.

Практико хьахьокх дешара процесс вай заме дIадехараштa хIанз а гIаьна латташ йолча марксизма-ленинизма сайрийкарча университетий болх дIахо эргабаьккха тоабанза барг ца хилар. Дукхача коммунисташа дуиц университеташка хьалхагIа хиннача дешара планашкен програмашкен шоаш раьза ца хилар, цар тIаь са йоах университетий факультетий бола КПСС исторех, философех, политически экономех, Iилмай [illegible]

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 10 август, 1965 шу.

# ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

Вьетнамца а тоьллалца а хийра боьттина йолу вьетнамски халкъе дуьхьалара агресси шорьяра тIаберзабаь бола хилла гIа Америка ВIашагIкхийттачу Штатийн правительства бахьанехь хилар. Кхин тIа 50 эзар американский салте балийна лаьрхIад Къилбехьенчу Вьетнаме. Иза а шина нарттIатон лоIаме бахьан долаш лоаттабеча турпалерчу къовсаме Вьетнама халкъа лоIам хагбе гIортуча американски империализма терда провокаци.

Вьетнамера тIом дIахо чIоагIбар, Индокитаерчу Къилба-Малхбоален Азерен кхыя кхы а дукхагIа кхоьтадаргахьа США правительства лаьцна новкъ хаьлда хоьцахьа лоьрдIаш йола заявлени кепа теха араяьккхай Вьетнама Демократически Республика правительствас укх шера 3-ча августе. «Американски империалисташ тIом шорбара политика лелаш, — йоах ДРВ-а правительства заявлене тIа, — шоаш шира юхаьосттаеттадар, халача хьада хIаллара бовлар, йоаш латта Къилбехьенчу Вьетнамера марионеточни правительствон армий соцаьр духьа».

Вьетнама Демократически Республика правительства дIахьайкаду шоай даьхен наргIатон лоIами бахьан долаш йоаза котвоо лийхалца йолча хана американски агрессорашца а цар сайгонски марионеткашца а къовсам лоаттабе чIоагIа лаьрхIа вьетнамски халкъ хилар. Цуша лаьцна Вьетнама Демократически Республика правительства дIахьех 1954-ча шерара Женевски соглашенеш бокъонца кхоачашъяра лоргIа тIа латта, Вьетнамера гIулакхаш лао тIа доахаргдоа новкъ.

Дешарий барт-цхьоагIонни пролетарски интернационализман принципашта тешаме йола Советски Союз чIоагIа латт американски империализма агрессена духьала майрахон къовсам лоаттабеча вьетнамски халкъагахьа лаьца. Советски халкъо Вьетнама Демократически Республика правительства заявлени хьал а лоац. США правительства вьетнамски халкъа духьала йоалаьь агрессе хеда ват хьала хьалахьа а лоархI Советски Союзо хIанналца а дьд, дIахо а дерга вешарахха йолча социалистически мехка — Вьетнама Демократически Республика — оборони ниц чIоагIбара, американски агресси юхатохара хилантна дарг мел доаца новкъостал. Цу новкъостала результаташ хIанале хоьлаш ба американски интервенташ. Къилбаседехьа а, шитта къилбехьа а вьетнамски халкъо къоначалца лоаттабу къовсам тIа-тIа чIоагIагIа хьалбоьц вежараша долча кхычча мехкашта, дерригача прогрессивни адамашта. Цу къовсамо дог тешадеш дерригача дунеенга хьахьекхар бахьана гIулакх бахьан долаш латтан дола халкъ шоайл йоацна хилар. Вьетнамера гервалцара цхьаш мел дукха сецдоале а, Америка ВIашагIкхийттача Штатийна новкъостал хургдоц вьетнамски халкъа лоIам хагбара. Бахтаме доацаш шоаш вешагу гIулакхаш хьайболадахьар духьа американски агрессорашта потуййта дуцц «мамарбеча» переговорий хьалхьеха, нагахьа санна вьетнамски проблема маларахьа кьоастое безам хилара дола къамаьлаш шекхалите хетийта США белгала безам болаш але, дош хаьдача гIулакхашца чIоагIде а вьетнамски халкъа духьалара агресси кхы тоа да йолийтош соцае е ега. ХIаьта США доал дечча гIоазрашна хIанна дов къоаргдара дуг гIулакх Вьетнаме маппар оттабара цхьанни а тайпара гаргавугаш доацна гIулакхаш а леладен. США агрессивни новкъ дIахо хьоп хилара дола эггара тIехьагIара тешал да Вьетнаме латтача тIома дIахецаш дола ахча 1,7 миллиард доллар дукхагIа хулийтилга американски правительства дIадехаш хилар. Вьетнама халкъа хьанг долча, маьмара дьаьмдолча оагIорахьа вьетнамски дош къоастадургдац ДРВ-а правительства укх шера 8-ча апрелен Къилбехьенчу Вьетнам мукъалехьара Къаман фронто укх шера 22-ча мартон хьахьайкаьча программа лоада тIа 1954-ча шера ль Женевски соглашенеш бокъонца кхоачашъяра мала къаьца мара. Вьетнама Демократически Республика территорена къахетам боацаш чуетта бомбаш санийта, Къилбехьенчу Вьетнаме агрессивни тIом сонабе, гервалца юхьала цигара шоай бIухалш аралаха дола Америка ВIашагIкхийттача Штаташа. Шин кхел новйга къоастайта вьетнамски халкъага.

ТАСС-ана уполномочи даь СИЦА правительства доаха керда гIалаш Советски Союза култалдеча гIоазрашка Вьетнамера тIом шербарга вугаш дола агрессивни гIулакхаш санна лоархIаш хилар дIахьайкаде. США политика уттаеш бола вачча хьалахен лолтелаш тулабала йиш яц американски агресси бовхам ца бещ юсарг ца хилара. Цуна, болталла, тIа-тIа дукхагIа ергьа духьале, бух социача кхаьчача аьх хулаш ма бша а ергьа. Вьетнамски халкъа наийсон гIулакх котдаргда.

# ДИЪ ДИ ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Грознпромстрой» треста СМУ-3 бригадаша, участкай коллективаша шерра социалистически аьх боаржалай укх шера план хапал хьалха кхоачашъяра. Къаьстта дика къахьегаш я нов. Бургантинова кулгалду плотникий бригада. Коммунистически къахьегама сийлен цIи яьстичара къовсам а хьаттабеш хIара сменан норма 125 процент кхоачадьюш.

Дикача хьокхамашца цаькъа ера ше бригада гIишлошъерий дешна. Цо социалистически декхараш тIаийнадар цу денга химкомбината № 16 йолча корпуса реконструкци яь яла. ЛийрхIачул диъ ди хьалха яь яьлар реконструкци. Къахьегама теминаш ахы в лакхъеш къахьегаш ба бригада белхлой хIана. Уж реконструкци еш ба цхоалагIчеи пхолагIчеи спирта ергIдина. Укх шера план цхьа бутт хьалха кхоачашъергхилара доаг тийша а тха бригада — йоах бригадира Бургантинов Виктора. Новкъосташта хьокхам телаш дика къахьегарца белгалбаьнна ба ия. Касаткин, Иванюк, Межидов, кхыбараш.

**Б. ДОТМАРЗИЕВ.**

ХIара шора дукхагIа хул вай республике наха чубаха деш дола цIеной. Дика теладьча квартира чу дIачувахача хеталу из цIа хьадьрапна къахьегамал совгIа шоай дега йовхал а цу квартира чу йитача санна.

Бакъда, цIеноша хьадалехьа цар проект оттае эза. Укх тIеххьарча хана «Гипрогрознефта» институте оттадай бихача наха хьалдергдолча массехк цIеной проект. Цу балхаша кулгалдеш ва архитектор Г. Ф. Малышев. Проект оттаерашо дукха кердадараш юкъеахуль цIеноша хелагIа, каьха хьашташ дика кхоачандеш хургдолаш. ТIехьоахьара а хоза хул «Гипрогрознефта» проектах детта цIеноа.

ГIишлошъерий цIей сийна ханал хьалха йистеальлай проектан уттаераша нIсаза вIашагIардаьча кооперативни цIен чертежаш. Грозне эггара лакхагIа дола цIа хурга из. Победа проспектаи Маяковски улицаи сеъи тIа хьалдерга из. Цу районе кхы а дукха цIеноша да «Гипрогрознефта» проектех даь.

120 квартира йола пхезза вIашгIардаьча цIен хIана отделочни балхаш деш да. Дукха ха алалеъа къахьегамхошта дикка совгIат хурга цунах.

**Сурта тIа:** 120 квартирах латта «Гипрогрознефта» цIа.

**В. ПОСТНОВА,**
**инженер. Автора сурт.**

# IАНА ДИКА КИЙЧЛУ

Укх шера пхиных лаьрхIачул дикка дукхагIа хьайбий продуктан яхар духьа гIагIертта къахьегаш а керда торонаш тучайоалаш а ба Надтеречни районе «Гвардейский» совхоза хьайбаш лелаярш. ХьайбаштагIа дIахьахара эша капитальни гIишлош хьалъеш а хьалтьа йоаллаш а латт совхозе.

Совхоз а цул хьалхарча шера а тоьлаш ялар совхоза хьайбашта помещенеш. Ма бахьан долаш лехлора продуктивность, хIаш аьлча, цхьадола хьайбаш хоаьржийна тIа на кхоачаш мена дусар, гIол а лора. Укх шера кхыча тайпара хургIа хьалаш.

Кастта эксплуатаце дIалургйолаш я кхо эзар хьакха чуоттаь ахабара хьалъю ферма. Хьалхарчашта гIулакх дола йолча ерригача процессашта механизаци ергьа цу ферме. Хьалха къаьнарча ферме санна кулгашца къахьега доаргдац хьахьарчаш латта моттиглаш цIенъеш, царга доалъарна дехаш, хийц мукх ботташ. Уж деррига гIулакхаш дукхагIча даьше механизаци дергда.

Совхозе хьалъеш латт дукха лаьрхIа чуоттадаь доалаш кхоабардола шин ферма а. 500 бежан чухоашарга царох хIаране чу. Цул совгIа 320—350 Iаса чугIоргдолаш кхы цхьаьнха корпус а хьалъю укхаза. Белгалъяьккха еза кердача фермашца боккха тIа самалара лаьхIа йоза цIа угалдеш хургаьлар.

Дулхи шурех дукхагIа даккхара шортта Iалашде еза доакъараш. «Гвардейский» совхоза хьайбаш лелаерашта чIоагIа йоахе из цу гIулакха. Хьинаца болабенаб уж доакъара бала вIашагIйоллае. Чулцаш а хаьшашна дIайоалаш а латт 585 гектара тIа дIайийна хиина хьалхIаш. Хьанале а цхи эзар тонн совгIа еддай силос. Изола кхы а йоала йиш хургьа из.

ХIана а тIехьа Iалашъеш латт совхозе йол. Эзар тонн гаста дийна йол дIаоттаергьа совхоза хьайбай фермашта дIа тIа а йохьа. ХIанзалехьа а 600 тонн совгIа дIаоттадай из. Кхоачашъяь йоалаш латт йол Iалашъеш шина. Йолх лерттIа дIаоттабарах вIашгIехьдаьннад уж толамаш дала. Укхаза хьинара къахьет тракториста Мутакаев Мовлада, Абаев Ивана, болхлоша Муслиев Сайпуде, Батиева Бичас, Растоев Идула, кхыбар.

265 гектара тIа дIа а йийна чуйицаб совхозе горохаца дIабийна кен. Иштта хьакха а хьекха аргIаш даьд 200 гектар совгIа дIайийнача баьцех. Ка йола ялташ чуоацара тIехьа ца дIа а доашкаш кхаш цIендаре йиш хилийтай 300 гектар пожништа хьажаIаш дIае. Доалаш тIа а лехкаш юаргьа уж.

ДIайийна баьнаш мелло дукха дошъаьнна доалоду совхоза поахан. Царна дика Iунал дарна белгалбьнниб бежа Iуй Гантамиров Саварби, Хазуев Хьамзат. Цар доажадеча хIара шинарийвей сергIалгаш деннен бийсанен тIехкет 600—650 грамм доал, пераь 400 грамм мара йоацаш. Иштта дика кхоачашду шоай декхарош кхыча бежа Iуна а. Ма бахьан долеш хьайбай продуктий ялар вордI бетта план тIехкхоачашъяй совхозо.

**И. АЛИЕВ.**

## БОККХА КХАЪ ХИННАБ

Рудий йоацача гIишлой материалий Управлене коллективо вай республика предприяташта юкъе хьалхарчарца кхоачашъйир ворхI бетта план. Планал совгIа арахийцад 68 эзар сома мехьа продукци.

Массехк дог гIоздоахаш хеаш къахьегар 5-ча августе управлене. «Главсевкавстрой» коллегех, Нохч - ГIалгIай гIишлонхой профсоюза Обкома Президиумех, шерра социалистически ах а йоаржаь лакха къахьегама толамаш дахарех, тха коллективана кхоалагIа йола ахчан преми хьожаьлай, аьнна.

Уж къахьегама толамаш лоаз ца белийташ къахьегаш я тха коллектив укх бетта а. Тхо дог тийша да семилетка тIеххьарча шера план хапал хьалха кхоачашъергхиларах.

**М. АЛБОГАЧИЕВ,**
**Грозненски рудий йоацача гIишлой материалий управлене производственно - техническа отдела начальник.**

# Пхезлагlа денна совгlат

Кхы цхьаьха къахьегама котале лькхай Грозненски слюдяной фабрика коллективо. 1965 шера 2-ча квартале яьча социалистически аьха итогех цунна пхезлагIа сийнай Къилбаседа Кавказа совнархозеи Нохч-ГIалгIай облсовпрофеи парара кара тела Ще байрах.

Ерригача коллективо тIагIертта къа а хьегаш партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чIоагIа организаторски болх а беш лькхай из котале. Дерригга а дика хилар 2—3 шу хьалха, керда коллектив вIашагIахетча хана дукха ца халонаш, кхоачамбоацараш. Лаьссачара, хьалхь лаамза йолча алашгара, специалисташ а боацаш дIадолалала дийзар. Цхьабахьде, эггара хьалха балха баьхка кхалнах керда производство Iомае а чIоагIа къахьега а безам болаш бар.

Хьалхара гIа баьккхар технологи Iомае доладаларца. Н. В. Алышева керте а волаш Балашовски слюдекомбинате слюда кийчьяра бола Iомабе 15 саг вахийтар. Шин кIирагIа слюда кийчъяра технологи а Iомаьь цIабаьхкар уж. Цул тIехьагIа 100 саг хьайцар балха. Уж Iомабир. Царех цхьабарех хIана Iалашъеш дика производства кулгалхой хиннаб. Уж ба производственни участкай начальникаш К. Я. Шуликов, Е. Я. Осьмина, сменай мастераш Е. Н. Андросова, Т. П. Горенко, Рыбалкина, контрольни мастераш Т. Е. Гриценко, Т. А. Нажаева, А. Дешуева, М. Г. Ермоленко, В. Музыркина, бригадираш А. П. Солодовникова, В. Степанова, кхыбараш а.

Слюда кийчъяра нах Iомабеш къаьстта боккха болх бир участкай технологаша З. М. Друзенкос, Горбуновас, № 3 йолча участка технолога Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Х. В. Льяновас.

Цу яхе шера дукха хьахиннаб семилетка кхоачашъяра гIулакха юкъе доккха дакъа лоацаш хIара денна къахьегаш бола белхлой. Царех ба резчица йола райсовета депутат Г. Чистякова, Я. Умханова, щипальщикаш Т. Дюгаева, В. Трофимова, С. Корман, райсовета депутат И. П. Кацан, кхыбараш а.

Фабрика коллективага уж толамаш доахаденнад эггара хьалха керттерча участкаша хьалхе лелае гIулакх довзаш бола коммунисташ оттабар бахьан долаш. Парте боаца нах кулгалдеш хиннача участкашка хIана массанахьа хIана бац аьнна коммунисташ ба. Масала, цхьоалагIча участке цеха начальник я коммунист Е. Т. Пантелеева, сменин мастераш коммунисташ Е. И. Андросова, Е. И. Полякова, иштта кхыбараш а.

Партбюро предложенех фабрике ехкай нах балха хьайбарех балхара мукъабалийтарех общественни комиссеш.

Цу комиссеш дожжа беркат доаь, болхлой шоаш ба шоай коллективо балха нах хьайберашъ. Бригада, сменa, участка гIулакх бахьан коллектива бола бехктокхам лакхбеннаб. Цул совгIа, балхара дIавоалача саго енича заявленега хьожараш а уж комиссеш я. Ма бахьан долаш чIоагIа кIезигденнад нах балхара дIабувлилгаш керда нах хьайбелгаш. Мехка вуза а техникуме деша ваха ца воале тIаьз саг дIавалац.

Фабрика коллективо къахьегама кеталонаш йовхача боккха лоархIам болаш хилар политически дешара системе йерригача инженерно - технически болхлоша конкретни экономика Iомаеш хилар.

Коллектива хьалхе лелаеш дукха къахьег фабрика директора коммуниста П. А. Яковлева. Цо шин йоккха опыт дIалу участкайн сменайн начальникашка, бригадирашка.

Йоккха котале лькхай оаха продукци дикагIа арахецара хьакъе а. 1962 шера 6 рекламаци яйтар тхога, эзараш сомаш мах бола слюда брак йир. Цу гIулакхо чIоагIа хьалхьоайир фабрика администраци, партийни бюро, фабком. Иштта болх беш дIахо аха йиш яцар. 1963 шера шерра къовсам дIаболабир продукци дикагIа арахецара тIехьа.

Продукци дикагIа арахийцарашта алани тIатохара системa оттайир партийни бюрес фабрика администрацина цхьана. Лакхбелар болхой къахьегамнара материальни безам. Цунах беркат даьлар. Брак йоацаш болх бервий алани лакхлора, хIаьта брак ерий цар лохлора. Дика а геттара дика а кийчъяь продукци денна дIахьувкхар болхлошка, иштта дика продукци арахецарий опыт дIайовзийтар. ОТКА эггара хьалха дIаехкаш а продукци дIалла ра саратовнаша дIадолаздь гIулакх хьаллаьйар фабрика. ХIанз ОТКА доверенностах болх беш 110 совгIа саг ва.

Фабрика администраце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша цIаккха а дицлалийтац продукци дикагIа арахецара дош.

Продукци дика арахецара новкъостал ду дика лелаеча социалистически аьхьо. Яхье котбаьнкараш кхарара кара тела вымпелаш телга, социалистически яхье итогаш ега самал а хиина дIаьттад фабрике. Цу гIулакха юкъе эггара керттера лерхI продукци дикагIа арахийна хилар.

ТIехьаюсача бригадаша, сменаша хьалха латтача коллективаша новкъостал деш дилар йиш хулийт къахьегама овсарле лакхъе. Хьахиргъа вай Веданара филиал. Дукха лькхар цига продукци дика арахеца мотташ. Партийни бюро предложенех цига цхьан хIарагIа болх бе бахийтар дика мастер Горенко керте а латташ йола опыт йолча белхлой группа. Цу гIулакхо Веданарча щипальщикашта новкъостал ду продукци дикагIа арахеца а социалистически яхье доккхий толамаш даха а. Фабрика сменаша лаьцача яхье укх шера шозза хьалха лькхай Веданара филиал.

Партийни бюро фабрика администрацеца цхьана хьалхе лелара дикагIйола фермаш лох. Царех а мастера дик бригадира дик дIадахьар а.

Фабрике во латтац кхетама болх а. Пенгазетои сатирически кепа йоазонек новкъостал ду брак еш бола болхлой, къахьегама а производственни а дисциплина телхаераш гучабахара.

Дика болх бь ца Iеш, болхлоша дика салаIилга вIашIтIехьдаькха а гIерт тхо. Тха фабрике даст-каста нийслуш хIамаш да цхьана вIаллагIа а хьийта театре, культура ЦIагIа, горолал араьа салаIа ухилга. ХIаьта дикагIйолча болхлошта туристски путевкаш тел.

ПхезлагIа а карара кара тела Ще байрах ялар кхы а чIоагIа къахьега дог урааттадь я тха фабрика коллектив. Семилетка тIеххьарча шера ворхI шера а планаш Октябра 48 шу дуза ха тIакхочачаш кхачашъе лаьрхIад оаха.

**А. НОЖУХОВСКИЙ,**
**Грозненски слюдяной фабрика партбюро секретарь.**

вуппавах йолча, КПСС ЦК-арча заочни Лакхерча партийни школаша оттаьча программай ларда тIа чакхбаха. ТIаьхха белгтала шинаро политически образовани оца йиш кургал марксизма - ленинизма университет лькхарашка. Иштта уйлае мегаргдолаш гIулакх да шоай программашта юкъа марксистско - ленински теори кIоарггача курса нийсса партийни, советски, профсоюзни, комсомольски балха актуальни проблемаш Iомаелга а хургдолаш йола кулгалдеча кадрай къаьстта факультеташ марксизма-ленинизма университеташка вIашагIйохкар.

Йоккхий городаш а вай городашкарен районашкарен партийни школаш тоалра а. Могае йоагIаш инициатива я районни партийни школай бола КПСС ЦК-арча заочни Лакхерча партийни школа программай ларда тIа вIаштIехьбоахаш йолча партийни организацей яр. Цу гIулакха эшаш йола преподавательски кадраш хIана укх сахьата йоацаш йолча городашкеи районашкеи хIанзо а деш йоакко а йоагIа дIахо йодача хана цу тайпара кадраш кийчъяра хьакъехьа.

* * *

ХIанзо а деш, кердача дешара шерага кийчо еча хана, коммунисташта, къаьстта царех хьалхагIа революционни теоре даьше цаладйаш знанеш нийца боацараша, новкъостал де деза партийни организацеша. Цу хана вIаштIехьдаккха дезаь хоржача предметаи занятей формех, хьалхагIа наст-каста нийслуш хиннача тайпара цхъа Iомаьь яьнна материал юха шаоръелга а доацаш, теоретически знанеш лакхъеш беча балха тIа белтала дIахо дIахьалханакха боккха гIа хургболаш дола гIулакх.

Къаьстта а чIоагIа терко е еза общеобразовательни кийчо яса йолаш бахча коммунистий дакъа. Царна массе оагIорахьара новкъостал де а уж хьалхаца а беза общи образоване боарам лакхбара гIулакх. Партийни организацеша массаза а иштта йоакко е еза лакхенчен тоьлачен специальни школе общественни Iилмаш хьехилга тоадара хьежама, массе оагIорахьара новкъостал до яна марксистско-ленински теори студенташа кIоаргга а творчески а Iомаяра.

Марксистско-ленински теоре цара хIара коммуниста хьалт даим дегIавахувлар, марксизма-ленинизма произведенеш тIа, парте решенеш тIа документаш тIа, кхыча политически литература тIа хIаравар ше болх бе Iомавар — партийни дешар вIаштIехьдаккхачи чакхдаккха чем балха тIа керттердар. ХIанз, кердача дешара шерага кийчо еча хана, партийни организацеш декхарийла я юххьанарча политшколе, марксизма-ленинизма ладрий школе, сайрийнарча университете, хIаьта иштта проблемни; методологически семинарашка а индивидуальни дешара кхыча тайпашка а малагIа политически знанеш оца йиш я, саг масса оагIорахьара дегIавоалалара, цуй политически кийчо, культурни боарам лакхбара цу знанеша фу лу кепа йоазон тIа, радиочул телевиденен гIолла, устни пропагандаца дIадоазийташ боккха болх шерра дIаболабе. Марксистско-ленински Iилма, цун керттера проблемаш, политически дешара формаш методаш дIайовзийтара дукхагIа юкъеза беза Iилман болхлой, общественни Iилмай кафедрай преподавательш, къьяьнра коммунисташ, опытни пропагандисташ.

ЛоархIаме да политически дешара система вIашагIйоллае хьалхагIа коммунисташтен парте боларий активашен, школайн, университетийн дешара планаш, программаш, проблемаш кхычен теоретически семинарашта йола, индивидуальни дешара йола тематика дикка дIайовзийтар.

Коммунистий политически дешар толаме чакхдалара аьттув боакхаргба массаьара квалифицированни новкъостал вIаштIехьдаккхаре, уж идейни дегIаахара лерттIа тIахьежам оттабаре. Коллективни собеседованешка, новкъосташка еча дискуссешка, теоретически конференцешка йоккха дакъа лацаро, хIаьта къаьстта а политически балхана хIаране ше дакъа лацаро, хIанзарча вамах актуальни долча дешаех искеш еш ларе, политически докладаш, дика чулоацам бола беседаш яро — къахьегамерча авангардни лоархIама нийсса цо хьахьокх политически дешарцара коммуниста гIулакхаш, хьахьокх цо мел кIоарга а хан-хан наьха а деш. «Алхха» книжкаш тIара знанеш эцарах, цхьацайола теоретически положенеш дагахьа Iомавах кхоачамбаь дита йиш йолаш дац политически дешар. Коммуниста идейни кийчон бустам — из ба цуй хьинарера гIулакхаш, массанахьа а, моллагIча хьале а парте нийъ бизаь чакхбаккха, аполитични гIулакхаш уйлаш хьаьда юхатохар, вай революционни теоре цIенал, советски халкъа лакха кхелаш лорае цунна хар.

Коммунисташ теоретически кийчбара хьалхашка оттадеча кердача, дукха а чIоагIагIча гIулакхаш кепа йоазон, вай издательствай оагIонгахьара даим, масса тайпара, квалифицированни новкъостал ца хьача дайрдоацача оттаву. Из теркал а леш, централни газеташа, «Коммунист», «Политически самообразовани», «Партийни вахар», «КПСС исторе дешаш», «Философе дешаш», «Экономика дешаш», «Дунен халкъашта юкъера вахар», «Дунен экономикен дунен халкъашта юкъера гIулакхаши» яхача а цхьадолча кхыча а журналаша кепа теха арайоахаргья КПСС теорен, историн, марксистско-ленински философе, политически экономе, Iилмаш коммунизма, дунен халкъашта юкъерча коммунистическим болхлойн йолаш проблемех а кхыча дешах а лаьъьча статьяй серен. Центральни издательствоша политически литература тIа къаьстта шоаш болх беш барашта лаьрхIа дукхагIа арахецаргда Маркса, Энгельса, Ленина, Коммунистически парте Советски партчахьаламен боккхагIа болча деятелий балхаш, учебникаш дешара пособеш, теоретически статьяй, лекцей текстий, методически советий сборникаш. Партийни дешара системе деша багIарашта долча новкъостала теоретически статьяш кепа тохаьа бизагIа найда яа беза моттигерча партийни журналий газетий терех.

Кердача дешара шера партийни дешара ерригача звеньяй преподавателашта, лекторашта, пропагандисташта хьалханка кхы а чеалханегIа дола декхараш латт. Теоретически материал тIехдика кхетар, иун чулоацам хIара деша вагIачунта дIакхачийта ца Iеш, предметаца цун кIоаргга хьалт хилийта а, политически литература тIа ше болх бе из Iомаве а хар — из да тахан пропагандистарара хьадехаш йола керттердар. Теоретически семинарашка, университеташка, марксизма-ленинизма ларий школашка, политшколашка еча занятешта кулгалде оттабе беза теоретически санна, иштта методически а гIулакхашта дикагIа кийчбенна, пропагандистски балха тIа лоархIаш а сий деш а хиина бола нах.

Партийни комитетий оагIонгахьара массаза а йоакхон новкъостали эш теоретически дешара хIара кулгалхочун. ГIулакха хьашташа дIадех пропагандисташтен лектора штоттIехьалха дукха кхы тийна общественни гIулакхаш тIа а лехаш нах беш йола моттигаш цIенаь дIайоахилга, цар ха лораелга, цар лоархIамерча балха нах белгеи из хестабелгеи. АргIанна йоагIача занятепaъ лаьца эпизодически инструктировани ярца кхоачамбаь Iе йиш яц кердача хьалашка. Чакхъяха еза шоаш дика йолга хьахьехка производства тIера а боахаш парте горкомашка, райкомашка, крайкомашка, союзни республикай компартей ЦК-ашка 10—15 дийнахьа еш йола партийни дешара системерча пропагандистий, преподавателий курсаш.

Ерригача партийни группай массазара гIулакх а хиина дIаетта дела парте чурча а арахьарча а политика лоархIамегIарча дешаех, моттигерча партийни организацей балха хьакъехьа пропагандисташен лекторашен даим хеамаш делга, кулгалдеча партийни, советски, боахама болхлошна царна хьалхашка хан-ханнахьа докладаш елга.

НийсагIа а йоагI-йоагIача тайпара я йола партийни дешара система вIашагIйоллаяре, хьалхагIа цIаккха а па дийхача тайпара чIоагIа, дIадох пропагандисташта кийчо яра массехк шу хьалхагIа перспективни планировани елга. Партийни комитеташа юххьанарча парторганизацешца цхьана тайп-тайпарча специальностех йола пропагандистски кадраш мел эшаргъа а хьежа, уж кийчъелга вIаштIехьдаккха деза. Цу хьалашка лоархIам лакхлу политически дешара цIеной. ГIулакхага диллача пропагандистски кадрашна беча методически балха центраш а хиина дIаоттта деза уж. Къаьстта чIоагIа терко тIабахийта боагIа юххьанцарча партийни организацешта йолча пропагандистски кадрашта перспективни кийчо яра новкъостал деш йолча марксизма-ленинизма сайрийнарча университетий пропагандистски факультеташа. Вай Iилмахой — историкаш, философаш, экономисташ, юристаш, общественни Iилмай кафедрай преподавательш декхарийла ба теоре актуальни проблемаш творчески кийчъяраи марксистски образованаи йола специалисташ кузатка а Iилман институташка а кийчбарай нийсса парте наха юкъе беча пропагандистски балха юкъе шоаш дакъа лаца. Шин знанеш партега гIолларча соратникашта, дукхача къахьегамхошта дIалларал бехктокхамегIа а долаш партийни гIулакх дац Общественни Iилмай даькъе коммуниста-Iилмахочоа тIадожадеш.

Доккхий декхараш да хIара лектора, преподавателя хьалханка оттадераш. Хьехаш дар Iилмаица кIоаргга бахьдаь, дог тешадеш, аргументаци йолаш, къаьга, пайдана, кхетадеш хилийтар — уж гIулакхаш доакхаш хила деза хIара мел деш дола къамаьл. Марксизмах-ленинизмах еша лекци — из творчески болх ба, из лоархIамера, цIенхаштара гIулакх да. Цо дIадех хIара партийни организаца цун сий, йоакхо, терко елга.

* * *

Коммунистий партийни дешара терко чIоагIагIа яро **къахьегамхой эггара дукхагIа долча тайпашта юкъе массово-политически пропаганда** вIашагIйоллара хьалхара партийни комитеташкара дIадехараш кIезиг ца дарал совнагIа, кхы тIа а дукхагIа хулийт. ХьалхагIа а санна, цу балха тIа керттердар сенах латт аьлча, из латт, хIара сагага дIакхачарах, марксистско-ленински мировоззренех из кхеварах, парте Программага хьежжа дукхахача наха даим политически дешар хьехилга Iалашдарах.

Вайна массанена а лоп хьалха латтача пропагандистски практико гучадаьха дика мел дараш юхедигар а массови политически пропаганде дегIаккхувлар а дукха къахьегамхоша могадав, царна хьалт делаш хилар. Советски наха политически кхетам лакхбара дешар хьехача кхы а йоккхагIа моттиг дIалаца еза популярни лекторешa, теоретически политически проблемаш долча дешарашa, хаттарийн жоний сайренаша, халкъа университеташа. Цу балха юкъеваз боагIа дикагIа кийчбенна бола новкъостий. Къаьстта лоархIаме да къахьегамхошта хьахьт долаш мел долча хаттарашта массаза а дизза жоп кхоачаргдолча тайпара гIулакх вIаштIехьдаккхар.

Иаха политически дешар дикагIа хьехарам уж кхетабарах новкъостал дерга марксизма - ленинизма теоретически положенеш кIоаргга хьайовзийташ, Коммунистически партей Советски правительствах мероприятеш, чурча а дунен халкъашта юкъерча а вахара лоархIамегIа йола событеш хьайовзийташ, буржуазни идеологи гучайоаккхаш йола квалифицированни материалаш республикански областной газетий оагIонаш тIа даим шерра кепа оттаро. Цу гIулакха биззa пайда эца беза центральнии моттигерчеи радиовещанен телевиденен йоккхийча таронех.

Къахьегамхошта политически хьехам балара даькъе йоккха моттиг дIалоац кино. Историко - революционни фильмашка цхьана хьежар а дувцар а, дахача моттигашка, клубашкеи домоуправленей цIеча уголокашкеи, предприятешка, колхозашкеи совхозашкеи дукхача наха дакъа а лоацаш кинолектореш вIашагIъехкар — цу дерригача хIамаша новкъостал дергда наха еш йола идейни воздействон чIоагIъяра, цар пхьиш ергъа уж Iилмай мировоззренех кхебара. Партийни комитеташа теркале деза, массови политически пропаганда йоаржаяро из вIаштIехьъяккхари цунна кулгалдари эргадахьха тоаделга, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организаш цу балха шерра юкъеозилга дIадехаш хилар.

ДIадахача шерашка чIоагIагIа яьржа хиннача, профессионально-технически дисциплинаш Iомаелга массово - политически балхаца тардеш йолча тайп-тайпарча школашеи курсашеи хьахьекхад шоаш пайдана хилар. Цхьайакъда, цу школашка кхоачашдулургдац кIоарга марксистско - ленински образовани эцара декхар. Профессионально - технически знанеш, социалистически предприятие конкретни экономика знанеш лакхъяр — лоархIаме я эшаш а дола гIулакх. Укхаза бе дукха болх ба боахама организацешта, профсоюзни организацешта, технико - экономически службашта.

Массово-политически пропаганда вIашагIйоллача вайга йиш я «Знание» яхача Ерригсоюзни общества ерригача моттигерча организацей, культурно - просветительни учреждений лоархIам дикка лакхбе, цунна тIаберзабаь цар болх чIоагIбергболаш долча гIулакхий уйла е а уж чакхдаккха а. Партийни комитетий оагIонгахьара цар балха даим кулгалделга тIахьежам лоаттабелга Iалашде.

Даим терко йоакхон е езаш да комсомольцийн кагирхойн политически дешар. Эггара хьалхарча аргIанна нагайна нахан мехкараштен могаде деза заочни сийрийнарчен общеобразовательни школашка, юкъерчен лакхерчен дешара заведенешка дешилга. Цунна нийсса комсомола комитеташа вIашагIъехкарга ВЛКСМ ЦК-ас могаьча дешара планех болх беш йола политически дешара тайп-тайпара формаш. Цунна цхьана могадича пайдана хургдолаш гIулакх да комсомольски активан коммунисташца цхьана партийни дешара системе деша безам хилар. Комсомольски дешара системана квалифицированни пропагандисташ даржара комсомола новкъостал де, уж кийчбараш дIахо цар говзал лакхъярах йоакко е, пагирхошта еча политически занятей идейни боарамех чулоацамех даим бIарг хьаба беза партийни комитеташен юххьанцарча парторганизацешен.

Партийни дешара боарам лакхбара, хIара коммуниста авангардни лоархIам, цун политически хьинар лакхдара даьше дIахо боалхаш бола гIа а хиина дIаетта дела керда дешара шу. Цун лоархIамегIара хьал — партийни комитетийн ерригача юххьанцарча парторганизацейн оагIонгахьара марксистско - ленински образовани къахьегамхошта кхетам балара гIулакха даим а хьада а кулгалдар. Марксизма - ленинизма пропаганда тоелга ерригача партийни комитеташа даим шоай керттера уйла тIайохийташ хила деза. Iоаьъча опытах, вай пропагандистий башха-дикача кадраех пайда а эцаш, наха коммунистически кхетам балара дикагIа йола, керд-керда средствашеи формашеи леха еза.

**В. СТЕПАНОВ,**
**КПСС ЦК пропаганда агитаци отдела заведующи.**
(1965 шера 4 августе араваннача «Правда» яхача газета тIара).

БРЯНСКИ ОБЛАСТЬ. ДЯТКОВСКИ ХРУСТАЛЬНИ ЗАВОД.

СУРТА ТІА: БОЛХЛОША ХЬАНЬ ДИКАГІЙОЛА ИЗДЕЛЕШ ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА ЗАВОДА МУЗЕЙ.

М. Рабиновича сурт.

ТАСС фотохроника.

# УКХАЗА ГОВЗАНЧАШ КИЙЧБУ

Укх шера октябрь бетта махко дендерцна профтехобразовани начхьалкхен системна хьахиина 25 шу дизар. 1940 шера СССР Халкъа Комиссарий Совете йиллача цу системо махка хализъа боахама тайп-тайпарча долкъошта: промышленноста, транспорта, гІишлош хьальяра, юрта бохама иттаии миллионаш бола къона специалисташ беннаб.

Вай республика промышленноста а юрта бохама а специалисташ кийчбеш 19 профтехобразовани училище я. Цар кийчбу мехкалъттахой, аппаратчикаш, токараш, слесараш, гІишлошъераш, кхыбараш.

ХІинца шоай хьатІадоагІача ден еийна социалистически ахь а лахна болх беш ба къона специалисташ.

1956 шера йиллаии тха № 11 йола Грозненски профессионально-технически училище. Цу шо шера тха училища арахийнаш 1500 совгІа къона специалист. Уж болх беш ба «Чечингосельстрой», «Грозпромстрой», «Грозхимнефтестрой» трестий тайп-тайпарча объекташка, царех дукхаха бараш бригадаштей участкаштей керте латт. Масала, СМУ-2 коммунистически къахьегама бригадашта кулгалдеш ба тха училище йисте яьккха ин. Гагарин, Кондратьев, кхыбараш.

Укх шера тха училища арахийнаш 150 къона специалист, царех 56 начхьалкхен экзаменационни комиссе лакхара ралридаш елла. Царех ба пластикаш ин. Ильев, Тагиров, Паршин, Левченко, Самойленко, отделочникаш ин. Хроменко, Ездабенок, каменщикаш бетонщикаш Абузаров, Бексултанов, кхыбараш.

Шоаш дагабохарйолаш дукха дика гІулакхаш дир дешархоша укх шера. «Аргун» яхача совхоле цар хьалйир шиъ хьайбай ферма, Шалински хьара алат лоатташ моттиг, «Сортсемовощ» яхача участке белал лоаттаю склад, «Грозпромстрой» треста 64 квартира йола цІенош, «Грозхимнефтестрой» тресте, Черноречье, «Старая Сунжа» яхача микрорайоне отделочни балхаш дир.

ШолагІча кварталах йоагІа производственно-финансови план а хІьата кишта къона специалисташ арахецара план а кхоачаиъьйй оаха.

Иа де йиш хилар училища берригга хьехархой дешара шера дика кийчйалар бахьан долаш, хьалха лІалахача шера хинна кхоачамбоцараш гІалаташ белгал а даьха, уж лІадоахаредола гІулакхаш довах, республика профтехобразовани конференце аь критика теркал а яь болх барах.

Иийса херза а шоай моттигашка белгІоча балха оттабаь а бар производственни дешара мастераш, хьехархой, эгаара нердагІа йолча гойтара пособеш, кийчъльар кабинеташ, хилахьа дргйоалача шойбориаш йолаш йолча агрегатий а механизмай а макеташцен Іалавгьяльо лабораторий.

Программированни дешар хьехара метода урокаш хьийхар преподавателаша Маковицкаяси Твердохлебовеи. Цу методо новкъостал дир дешархошта технически литература шоаш Іомадара, цар творчески инициатива дегІайоалйира.

Производственни практике программированни дешар хьехара методах урокаш еш бар мастераш И. Л. Боков, В. М. Ткачев, И. В. Татаринов, В. И. Решетова, кхыбараш а. Из метод училище эггара хьалха юкъе йолаьльо, бакъда ше дика хилар хьахьевкар цо. Дешархой кІоартагІа кхетие баьлар цхьацайолча уллай, сатхалий конструкцеш, гІишлошъеча балханка дІадодар дохьара, къахьегама овсаре лакхъара наькъаш леха баьлар. Цу группий дешархоша базови предприяте хаьча балхий бокхи мах бир.

Дешара шу дика чакхдалара гІо дир дешара процесс тоалро аь ца Іеш, культурно-массови болх тоаберо а. Из болх бора КПСС ЦК июньски Пленума (1963 ш.), партие XXII-ча съезда решенеша маяхкара, дешархошта коммунистически кхетам луш, цар пролетарски интернационализмаи социалистически патриотизмах уйлаш хургйолаш. Цу гІулакхашта хетаяь лекцеш йийшар, доттагІлен сайренаш йир, тІема, къахьегама ветеранашца; коммунистически къахьегама ударникашца дешархой вІашагІкхеташ моттигаш йир.

Училище болх беш я салоІача дени революционни традицей клубаш. Революционни традицие клуба керте латт къаьна болгарски революционер И. Л. Боков. Цу клубе хинахьа хьа бокхагІбараш къонахчи тІехьенца вІашагІкхетиаэ. Укхаз дуиц тайп-тайпарча темах: Советий Іаьдал доакхаш лоаттабьча революционни къовсамах, тахан вай коммунизм хьалъеш доахачь тоамех, Азе, Африке, Латински Америке къамаш-мукъадахара тІехьарча боламех.

СалоІача ден клубе дешархой экскурсеш ю. Масала, Ведана, Дагестана лоамаи районашка хиннаб дешархой.

ХІанз вхкан каникулаш йолча хана тхоай беррига ина тІабохийт оаха дешархошка дикагІа салоІийтара, цу гІулакха даьрххІа оттаь план я. Геттара дика дешаш хиларах Крыма КъулбехьарчаЙисте баха путевкаш енай дешархошта - Макаровайна, Дмитриевайна, Гражданкинайна, Серменвь-Юртал лехьагІа хозача моттиге шиъ салоІа лагерь я училища. Лагере салоІаш ва 30 совгІа зикагІвола дешархо.

Дешара керлача шера кийчлуш я хІанз училище. Тоаь даьнай дешара корпус, общежите, столови, дешара кабинеташка кхы тІа а гойтара пособеш, макеташ енай. Цу балхашка цхьана дешна нах хьайбу.

Укх шера училище хьахьиаргва 200 саг, царех хІалале 170 саго заявлени хьачу енай шоаш дІахьор дехаш. Царех 30 совгІа саг Наьсарен районера гІалгІай ба. Бехктохкаме лехкар да тха педагогически коллективана хьалхашка латтар: шин шера технически грамотни болла къона, унахнІена болхлой хьалхебар. Из дешар тхуна кхоачаш а дулургда.

**Б. ДИДИГОВ.**

**№ 11 йолча Грозненски городской профессионально-технически училища директор.**

## КХОАЧАШДУ КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ ХЬАШТАШ

Шерра шера дукхагІа литература арахец вай Нохч-ГІалгІай книжни издательствас.

Бокххача безамца наха еш И. Базоркина, Б. Зязикова, М. Мамакаева, Х. Ошаева, Дж. Яндиева, А. Бокова, кхыйолча дукха кхыбарий произведенеш.

Кхыча республикашкарей городашкарей Нохч-ГІалгІай книжни базе схача заявкех укх шера хІана шоалагІа эрсий меттала кепа теха арахргйолаш я И. Базоркини «ТІахьехам», «Кунин цциш», Мусаева «Доша бройка», М. Висаитова «Тирка тІара Эльбе кхаччалца» яха произведенеш.

Базоркин Идриса «ТІахьехам» яхача произведенена заявкаш енай 15000 экземпляра: Волгограде, Ташкентерча, Тюменерча, Брянскерча, Краснодарерча книготоргаша.

Боков Ахьмада юххьанца эрсий меттала перевод а яь укх шера арайоллача «Ши бийса» яхача произведенена 10000 экземпляра заявкаш енай Карагандерча, Калугерча, Красноярскерча книжни базаша.

Юххьанца эрсий меттала кепа теха арайоалаш 5000 экземпляр мара арадаланиар Базоркин Идриса язда «Кунин цциш» яхи берашта лаьрхІа книжка. Укх шера Іалаьмате дукха экземплярашта заказаш даьхкад цунна ерригача Союзера. Масала: кончетавски облпотребсоюзера — 5000 экземпляра, «Ленкнига» яхача книготоргера 15000 экземпляра, кемеровски книготоргера — 15000 экземпляра, Ивановски книготоргера — 3000 экземпляра, иштта кхычахьара а.

Укх шера Нохч-ГІалгІай книжни базо а эрсий, казахски, украински, туркменски, грузински писателий произведенешта заказаш лаьд.

**С. ШАДИЕВ.**

## КЪОНА СПЕЦИАЛИСТАШ

Нохч-ГІалгІайчен медицински училище лийна йисте а ваьлча 1965-ча шера бІаьсти арахийца 455 саг ва вай республике а мехка кхыча моттигашка а болх беш. Уж ба фельдшераш, акушераш, медицински сестраш.

Дукхьал Нохч-ГІалгІайчен районашка, юрташка болх бе дІахьежаяьб кхо бІаьи веткъа саг. Царех дукхабараш шоаш бахача юрташка болх беш ба. Масала, Гудермесе балхаш а болх беш а ба фельдшераш Абуев ІарбийиКалинкина Валентинаси. Урус-Мартане—С. Рассуеви Т. Муцкаеваи, Наьсаре —Ф. Хашагульгова, иштта кхыбараш а.

ХІанзалца училище кхоъ отделени мара яцар — фельдшерски, медсестрай, акушерски. ХІаьта укх дешара шера кхы а кхоъ тІа-кхийттай. Уж я фармацевтически, санитарно - фельдшерски, фельдшерско-лаборантски.

Дукха нах ба укх шера училище деша белам болаш. Кхо бІаь моттиг къувсаш 1147 саг хургва. Цул совгІа, сайрйиарча отделене дешаш 130 саг хургва. Геттара дукха дешархой баьхкаб Ведана, Ножай-Юрта, Советски районашкара, цара юкъе дукхагІбараш мехкарий а болаш. Ерригаш дІадаьрхІоча бІаь итт йоІ я.

ИттлагІча августа хьалхара экзамен дІахуш хургва укх шера деша боагІараш.

**А. ЦИЦКИЕВА.**

# ІИЛМА-АТЕИЗМАНА ШЕРРА ПРОПАГАНДА Ю БИБЛИОТЕКАША

Коммунистически партеи Советски правительстваи чІоагІа теркам тІабохийт дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш дІадахара, къаьстта дынах юхедисараш дІадахара а бохийтаи.

Іилма мировоззрени а коммунистически мораль а хила йиш яц дынна идеологена къиал къовсам лоаттабеш ца хилча. Из къовсам лоаттабе лекхарийла я культурно-просветительни учреждениеш.

Къахьегамхошта Іилма — атеистически хьехам луча, дына духьалара знанеш дІайоаржаеча вай республика библиотекаша доккха новкъостал ду хІанз а вайна юкъе нийслуча дыно гувлабиьча наха мелхлайи мурдийн влияниена кІалхара бовлара.

Культурно - просветительни учреждени болхлоша бахача наха юкъе йоаржаю Вселеннех, адамий обществах йола знанеш, гучадоах кхаьсатах саг ца лархІар, къахьегамца ннкарло лелдир ечина дола дына гІулакхаш, и. кх.

Іилма — атеистически пропаганда еш а дына духьалара литература доаржадеш а боккха болх бу Грозненски района Петропавловски, Первомайски, Мичурински, Горячеисточненски, Старо-Юртовски станицай библиотекаша. Царех хІара библиотеке атеиста уголок я, библиотекай болхлоша дына духьалара хьехам бу дынах тешача наха, царех хІаранеца къаьстта иийца дына духьалара беседаш ю. Цар хадваза дІадоаржаду шоай абонементе а производственни участкашка а атеистически литература, дынах тешаш болча наха дакъа а лоацаш дына духьалара хьехам беш йола конференцеш, сайренаш, кхыйола гІулакхаш ду.

Цу гІулакхаша боккха кхетам лу дынах тешарашта, уж дынах хьакъоастабе новкъостал ду, нийсача новкъа боах. 2 июле Первомайски станица библиотекой клубом вІашагІтехача «Машар хургбац» яхача дына духьаларча устни журнала чІоагІа теркам тІабахийтар цунна юкъе дакъа лоацаш хиннарий, дукха а дешаш оттадир дувца, вІаши къувсаш дийцар уж. Библиотека а клуба а болхлоша из журнал дувцалехь цунна кийчо еш боккха болх баьбар: абонементе цу денах дола литература къаьста гурглолча хьахьокхаш дар, производстве и ийн участкашка дына духьаларча литературах йола обзораш яьир, «Шейхий вахар» яха брошюра дийшадар. Журнала дувцаргдолча зала чухь «Вай теш дацьа?», «Сенах бек гургал» яха плакаташ техадар, «Дынах дола бакъдар» яха выставка оттаяьир.

Журнал кхаь дакъах латташ дар: «Дын вай таханен», «Медицинен дын», «Боадонгара сердалга». Хьалхарча дакъах къамаьл дир школа директора Ковтуна. Цо дийцар дын миштта тарбала гІерт таханарча хьалаица, дына керте латтаршца нах дукхагІа тІехьабахара йахача наьха хьашташ а царна дагалаттараш а мишта Іомаду. Дынах юхедиса гІулакхаш дувцаш, Ковтуна дийцар царна духьала къовсама дикагІа толамаш даргдола наькъаш.

ШоллагІча дакъах къамаьл, дайча лора Головановас дийцар дын медицинен цІакха а шоайла машаре хург ца хиларах, дынах медицинана а бахача наьха унахІено лораяра а доалаш дола эе, дына духьалара къовсам медицинана а къахьегамхой унахцІено лорара а тІехьара къовсам ба, аьлар лектора.

КхоалагІча дакъах дийцар журнала юкъе дакъа лоацаш хиннараша. ХьалагІа дынах тешаш хинна дукха станице баха нах ца дІа а кхесса нийсача новкъа бовларах йола дукха факташ йоалайир цар. Школа завуч йолча Черномуровас дийцар «Тхо дынах хьакъаьстал», «ХІанз къаьстар со дынах хьа?» яхача книжках а цар луча хьехамах а даьла, хІаьта иштта кхоана-кхоана лаьна дынах тешаш хинна шийна дынах тешарчара мишта кьаьр а.

Дй чІоагІа лерхІаш а делабеш а долча цІагІа хьалхийна, дынах тешаш саг яр библиотекера книжкаш дешаш йола къаьна читательница М. М. Елисеева. Вахаро, наха дына духьаларча книжкаша новкъостал дир цунна дыно нах Іехабеш, тувлабеш хилар довза а нийсача новкъа яла а. ХІанз дынах ше ца тешарал совгІа, йоккха атеистка я, дына духьалара пропаганда ю цо бахача наха юкъе. Ше дайча къамаьлаца Елисеевас хьахьевкар дынах тешаш бола нах ди тІехьагІа дукхагІа дынах хьакъаьсташ хилар.

Журнал дувца оттаьаро дына духьалара литература дешарца бола наьха безам лакхбир, дукха нах дына духьаларча пропагандана юкъедалар.

Первомайски станице дына секта йолга а хоаш, библиотекерча болхлоша дына духьалара книжка дувцаш беседаш йир колхоза ерригача производственни участкашка.

Петропавловскерча станица библиотеко «Делкъийта Іы доа» яхача Иванова язьяьча книжках йола конференци йир, хІаьта май бетта «Дынах дола бакъдар» яха сайре а йир.

Мичурински юрта библиотеко «Бийсанна юкъера накъ» яха Чирва книжках йола конференци йир, хІаьта Горячеисточненски библиотеке — Самойлова «Зуламана гІулакх дераш» яхача книжках. ХІаьта № 4 йолча совхоза библиотека хІанза дына духьалара конференци е кийчлуш я.

Дына духьалара пропаганда кхетамца лелаяро, дына духьалара литература бахача наха хина хІадовзийтаро дукхагІа хулийт атеистически книжкаш дешаш бараш, цу гІулакхана дынах мукъа боах дІубаьа нах. Масала, Петропавловскерча библиотекера атеистически литература зешараш 16-нгара 145-нега кхоачаш дукхагІа хиннаб, хІаьта № 4 йолча совхоза библиотеке — 110-нгара 143-нега кхоачаш.

Дика лела атеистически пропаганда Гудермесски района библиотекашкеи клубашкеи. Дика сайре яр гор. Гудермеса № 2 йолча библиотеке «Коммунизме доахача новкъа сецаара къаста деза вай» яхача темах яьр. Дынах лоралуш а ца лелаш, хьаша духьал довла деза, яхаш дийцар цига. МоттигерчаЙ фактаща аІххьа дувзаш дар дийцар. Сайре дІайийхьар школа 10-ча класса дешархошта юкъе. Укх шера 5 бетта книжкаш дешараша библиотекера дІхьал Іилма-атеистически темах дола 259 книжка.

Гудермеса № 1 йолча библиотеке книжкаш дешарлошта «Дынах юхедисача гІулакхашна — къовсам» яха библиографически обзор йир. «Іилмеи дыни» яха выставка я цига.

«Вендетта хІалак хилар» яхача Мамакаева, Ошаева, Шепотева книжках лаьна читательски конференци йир Гудермесски педагогически училище. Конференце лакъа лаьнараш дийцар наьха лехарах доалача доккхача зуламах.

Дына духьала хьадда къовсам лоаттабар — иштта я Шалажа районни библиотека коллективна лаьня керттера болжи (заведующи Аликина). Дукха гІулакх даьа цо Іилма—атеистически темах лаьна. «Исламах дола бакъдар», «Гучаьха тамашаш» яха читательски конференцеш лаьй библиотека. Дукха ха йоаццаш хилар «Ислами кхалсаги» яхача темах яь нохчий кхаанха йола читательски конференци.

Нохч-ГІалгІайчен библиотекай болхлоша дика кхетаду дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш дын дІабаьлалца шоай цар дуьхьал йра къовсам лоаттабе безага, шоаш сатийна Іе йиш йоацаш болга.

**Т. ГРИГОРЬЕВА,**

**А. Чехова цІерахча республиканска библиотека методически кабинета заведующи.**

## ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

## «ГРЕЧЕСКИ ХАЛКЪО КОТАЛО ЯЬККХАЙ»

### Греце компарте ЦК политбюро коммюнике

АФИНЫ, 7 август. (ТАСС). «Йоккха котало яьккхай греческий халкъо,» — йоах «Бань ооз» яхача радиостанца хьаккхийкаьча а «Авги» яхача газета тІа кепа теха арайнккача а Греце Компарте ЦК Политбюро коммюнике тІа.

«Ше карте яттача хана денз халкъо харцъош хьайоагІаш йола дворцовм правительство парламента юкъе яхийта еттаь я, — йоах коммюнике тІа. — Оаза дІайоа моарша доккьийт халкъа наиз тешаш чекхдаьлача демократе беррига викалашка, беррига депутаташка, политически партешкеи организацешкеи, дикалерча нагирхашка, турпалерча болхлой классега, шийна кечйоалаь дворцерча хуллай правительство цхьаи бартаца, иза болаш духьаш я ба йоалаьча беррига халкъага.

Цхьабакъда, конституционни порадоки демократически сатами бахьан долаш патта къовсам хІанз а чакхбаланза ба. Шоай антидемократически къамаша духьларе гІулакхаш куташ дац моттигерча доазол дехьарен реакционни гІозараш, американски империалисташ, дворецехунти. ТІалатта сагатонаш йоккхой я, хІаьта халкъ шой файлла лакхьа езаш а да. ШоштІехьдоаца гІулакхаш мичча бесса гІийрта дІаха дахье гІортара духьалара къовсам лаьгІ ца болийта нийча хила деза шоай низах бІубоана дола демократически низаш дерриго халкъа. Шоай йоккхийча демонстрацешца цхьаагІонцаш царна могаргда а парламенте дукхагІа барий парте (центра Союза) кулгало правительство вІашагІйоалара наькъаца, а дукхьаи пропорциональни системах сихха харжамаш чакхдахара наькъаци, халкъ паргІатта ший лойаш долча хьалхашта конституционни порадок а демократически сабар а лоаттадо».

### САЙГОНЕ ДІАВЕХ КХАНЬ

ЛОНДОН, 7 август. (ТАСС). Къулбехьен Вьетнаме премьер-министр хинна а сайгонски бІувий командующи хинна а, хІанз Нью-Йорке вахаш вола инарал Нгуен Кхань сиха за Сайгоне дІавех. Хеаш мадара, укх шера февраль бетта Сайгоне арзІалара переворот хилар бахьан долаш Кхань ший гІулакхаш тІара дІа ваьккха, Нью-Йорке «сийдаьча» сеьлке вахийтавар къаьстта гІулакхашта волча посол лост а енна. Из хьавеха аьнна аь решени тІайийцар Далат яхача курортни городе шин дийнахьа хиннача сайгонски инаралий совещане. Совещани решени вай Кхань посола боккъонах ваккха, посола гІулакха тІара ца дІаваккха, эскарцара ца дІаваккха аьнна. Рейтер яхача агентства сайгонски корреспондента бечь хоамах, Кхань Сайгоне ва ваьх 1963 шера 1-ча ноябре переворот хиннача тІехьагІа диктатор хиннача Нго Динь Дьемагарь хьадаьнахьча дукхача ахчах хилар буд хейташ отчет яла духьа.

### СОВЕТСКИ НАХА ДАГАЙОАГІА ХИРОСИМА

ТОКИО, 7 август. ТАСС-а корреспондента Г. Гавриленкос хоам бу: советски наьха японски халкъаца доттагІлон уйлаш хилар хьахойташи къаза чуйийттача бомбаша Іазаге мел оттабаьрех къахетам боши атомни бомбаш чуйийтта тІъе шу дизарца дувзаденнъ КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева кхьийта послани чІоагІа дика хетаб тІанийцай укх городо.

ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл дош «Тюгоку Симбун» яхача газета дуиоп халкъашта юкъарча отдела заведующо Минамори аьлар: «Атомни водородни герз дІадоккхар духьа, Къулбехьа Вьетнамера тІом ооцабар духьа хьалдо къовсам лоаттабара советски кулгалхочо беш бола тІахьехам беррига хиросимцаша хьаллоацаш ба.

ЧІоагІа лоархІош довча, Хиросима арадуьлача «Тюгоку Симбун» яхача японски газета такхи кепа тех Л. И. Брежнева послани йизза тохит.

Тайп-тайпара проблемаш къоастаяра бе-бе наькъаш лоладу тахан дуиен тІа, аьлар дІахо Минамори, цхьабакъда, КПСС ЦК Хьалхарча секретара мотташкара гуш мадарра, советски наькъ хиросимцашйн уйлаш цхьатоара я атомни водородни бомбаш екхара гІулакха, дерригача дуиен тІорча машара ихорен тІатуваш бола Вьетнамера тІом сох чекхе бо цабара гІулакха.

## «ЗІАМИГАЧА ЕВРОПА» ГІУЛАКХАШ ЮКЪАХДИСАД

Укх шера аддал тІаххьара делош белгалдаьлар «ЗІамига Европа» оалаш болча ялх мехка (ФРГ, Франце, Итале, Бельге, Голланде, Люксембурга) шоай юртбоахама политика барта йоалае гІертилта дехарца. Цар мел хьийга къа зехьа дайра. ХІана аьлча «ЗІамигача Европа» мехкех цхьаьне, белгала аьлча Франце тигияхар шийн начхьалкхен хьашташ тІехьашка даха а юртбоахама политика дукха лоархІамера дешаш къоастадела «къамаьна тІалатта» цхьан оргаиъ дІадила а.

«Баьшмара нул» вІашагІйолларна хьакъехьа хиннача переговорий аьттува ца баларо тІехъяьккха юкъача «Европейски экономически сообщества» цхьанцайола аненьяш лелаю Іалаьмате йоккха механизм соцаярга кхоачабир. «Европейски экономически сообщество» иІаккха а хинвавц ерригача Европа юкъара, хІана аьлча цун органашка дакъа лаоцаш хиннабац лакхе белгалбаьча ялх мехка викалаш мара.

ХІанз дела дІа «ЗІамига Европа» кхы а вІашагІа хул: Франце ший беррига делегаташ цІабийхаб «Европейски экономически сообщества» ерригача органашкара. Вакъда, «Юкъарча рынкага» гІоларча цун партнераша догдоах из бойкот юххера а соцаргйоацаргеи мукхъа йолаенна механизм юха а болх бе йолаьларгеи.

ХІаьта а малхбузехьарча политически обозревателех цхьанне а ший сатедац кризис сихха дІаяккхара реальни тороиаш я яхача аьссача уйлаша.

ГІулакх сенах латт аьлча, из латт «алхне» членашта юкъера барт юртбоахама политика цхьайолча проблемай хьакъехьа вІашагІ ца кхетарал совгІа, дукхха а дукхагІа долча кхьча дешаита а из вІашагІ кхеташ ца хиларах. ВІашдухьал аттай Европа кхоанен дьакъехьара шоайла вІаши цаІ шоллагІчо йоаеш йола уйлаш. Цхьадолча кхьча мехкаша хьаллоацаш йола Малхбузен Германи Малхбузен Европа «интеграци» оалачуга яхача гІерт, вошта аьлча из гІерт кІезиг-кІезига техаш малхбузеневропейски мехкаш вІашагІа а теха американо - малхбузен европейски доах а долаш цхьа начхьалкхен объединени я. ХІаьта Франце йоах, хІараие шийн къамий лоІам а болаш ший хьаргтераь политика харжа бокхо а болаш йола «Дай-мехкий Европай» оалаш яр чІоагІъе еза.

Укх денношка французски министраш а бодаш «ЗІамигача Европан» министрий совещани хилар Брюсселе. Цхьаккха а соцам бе вІашагІ хьадалаьазар цига дакъа лоацарий, цхьанкегара дІанаихача — укх шера октябре-ноябре керда совещани е вІашагІкхетилга.

**А. КРАСИКОВ.**
**(ТАСС).**

Дукха ха йоаццаш Йеменско Іарбий Республика столица сана яхача города майда тІа хьайийлла яр дІаваьккхача имама Эль Бадра иемникашцен цун оагІув хьаллоацаращен доинаш деча хала хьадаь хана герзий образций выставка. ДукхагІйолча экспонаташка тІа «Хьадаьд США» аьнна тамагІа да. ТІема кхоечамаш чу долча хьаьнашта тІа йоаза «американски новкъостал» яха наклейкаш.

СУРТА ТІА: выставкера тІема кхоечамий яьшнаш.

ТАСС фотохроника.

**Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.**

### ФУТБОЛ

#### ЦХЬАККХА А ЦА ТОЛАШ

Селхан Тбилисе футбола «А» классе Советски Союзе хьалхара моттиг яккхара аргІанара матч хилар Тбилисерча «Локомотив» Грознерча «Терек» яхача командашта юкъе.

Счет 1:1 йолаш чакхъьялар из матч.

«Локомотива» бургац чутехар В. Босов вар.

**М. ХАМИДОВ.**

#### КАРКИДАНА ХИШ

ФЕРГАНА. Ферганска областа боамбе кхашка хий диллара 28 июле юххьанца найда йийнаб Каркидански хи Іама чурча хих. Иш бола тоатол — секунда хи шийтта кубически метр—хьийлар Кувински, Ахунбабаевски, Алтыарыкски районашкарча кхашка хий ухийтача каналэ чу гІолла.

Каркидана бога чу хІанзалехьа а шоэтта юкъе итт миллион кубометр гаргта хий Іоадаьд.

#### ГАЗОПРОВОДА ТРАССЕ

АКТЮБИНСК. Бухарера Урале кхоачача газопровода тІа Къилбаседен Приоралеи болх бе йоландийтай цхьайиттазагІчен йийттлагІчен компрессорни станцей шоллагІа аргІаш. ХІара станце итт-итт компрессорни установка я. Болата хьарсам чу гІолла лийнахьи бтен ткъо миллион кубометрал тІех газ аллийта низ кхоачаш я уж. Иза бола агрегаташ лелаю автоматически установкаша.

(ТАСС).



РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахаран, промышленни, юртбоахаман, культуран, письмой отделий — 2-25-72; корректорске 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05483. Заказ № 4458.